

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ**

YUVARLAK MASA TOPLANTISI

RAPOR

**DOĞU TÜRKİSTAN VE UYGUR TÜRKLERİ:
DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINI**

ISBN-978-975-8571-31-4

25 Temmuz 2009

YÖNETİCİ

Prof. Dr. Abdülkadir VAROĞLU
Başkent Üniversitesi
Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü

KONUŞMACILAR

Dr. Uygur TAZEBAY
Eski YÖK Başkan Vekili

Prof. Dr. Mahmut KAŞGARLI
Doğu Türkistan Vakfı Başkan Vekili

Prof. Dr. Alimcan İNAYET
Ege Üniversitesi
Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü

Doç. Dr. Erkin EKREM
Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Erkin EMET
Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Meryem HAKİM
Uluslararası İlişkiler Uzmanı

Seyit TÜMTÜRK
Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği Genel Başkanı
Dünya-Uygur Türkleri Kurultayı İkinci Başkanı

Başlangıç Tartışma Dokümanını Hazırlayan:

Doç.Dr. Yelda Demirağ, Başkent Üniversitesi İİBF-SİBU Öğretim Üyesi

Yayına Hazırlayanlar;

Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Stajyerleri;

Pelin ASENA, Başkent Üniversitesi SİBU Bölümü

Selim ERDOĞAN, Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğrencisi

Özge FİLİZ, Kocaeli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğrencisi

Tarih: 25 Temmuz 2009/Cumartesi Saat:13.00

- **Yer:** Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Toplantı Salonu
Eskişehir Yolu 20. Km. ANKARA

YÖNETİCİ ÖZETİ

TOPLANTININ AMACI VE MOTİVASYON:

Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal son aylarda Doğu Türkistan'da yaşanan olaylar üzerine konunun akademik olarak tartışılması ve stratejik ilgi ve çözüm üretilmesi konusundaki direktiflerini iletmış ve ilk aşama da Üniversite Senatosunun olaylarla ilgilenmesini sağlamıştır. Bu noktadan hareketle, yuvarlak masa toplantısında uzmanlar bir araya getirilerek konunun tartışılması, beyin fırtınası yapılması sağlanmış ve rapor aracılığıyla çözüm önerileri üretilmeye çalışılmıştır.

UNUTULMUŞ TÜRK İLİ DOĞU TÜRKİSTAN

5 Temmuz 2009 tarihinde Urumçi'de başlayan olayların üzerinden yaklaşık on gün geçmiştir. Son haftalarda meydana gelen gelişmeleri kısaca hatırlayacak olursak; 26 Haziran 2009 günü Guandong eyaletinin Şaoguan şehrindeki Hurui oyuncak fabrikasına yüzlerce Çinli işçi baskın yapmış ve fabrikadaki 600'den fazla Uygur işçisini dövmüşlerdir. Ölenlerin sayısı kesin olmayan verilere göre 20 kişi civarındadır. Henüz bu hadise unutulmadan yeni bir olay patlak vermiş, Yarkent nahiyesinde Uygur kız öğrenciler, Çinli okul müdürü tarafından tecavüze uğramış, ancak suçlu adli makamlarca koruma altına alınarak suçu kamuoyundan saklanmaya çalışılmıştır. Pek çok aydın, bilim adamı bu olaylar sırasında tutuklanmış, akıbetleri ise saklı tutulmuştur. Örneğin ünlü Uygur Profesörü İlham Tohti, Çin polisi tarafından karakola davet edilmiş ancak daha sonra kendisinden haber alınamamıştır. Sincan Uygur Özerk Bölgesinde bulunan camilere "Evinize gidin orada dua edin" şeklinde yazılar asılmış, camiler kapatılmış, ibadet özgürlüğü engellenmiştir. Sürgündeki Uygurların en önemli örgütü olan ve merkezi Almanya'nın Münih kentinde bulunan Dünya Uygur Kongresi'nin Başkan Yardımcısı Asker Can, çıkan olaylar sırasında ölenlerin sayılarını 1500 civarında verirken, Çin kaynakları 136 kişinin öldüğünü açıklamaktadır. Aslında bu olaylar, bölgede ne ilk kez yaşanıyor, ne de ilk defa bu ölçüde büyük katliamlara girişiliyordu. Olanlar Uygurlara karşı Pekin hükümetinin uyguladığı baskı ve asimilasyon politikasının bir aşamasıdır. Pekin yönetimi son olaylarda da tıpkı 20 yıl önce daha fazla özgürlük talebiyle Tianenen Meydanı'nı dolduran vatandaşlarının üzerlerine askerlerini gönderdiği gibi

Urumçi'de de orantısız güç kullanarak olayları bastırmaya çalışmaktadır. Çin Doğu Türkistan'ı işgal ettiği günden beri, sürekli benzer davranışlar sergilemektedir. Ancak ilk kez bölgedeki katliamlar dünya kamuoyunda bu denli yer bulmuştur. Bunun başlıca nedeni ise dünyanın artık eskisi gibi olmamasıdır. Bugün iletişim imkanlarının ulaştığı seviye Çin gibi bir ülkenin bile bazı şeyleri ört bas etmesini imkansız kılmaktadır. İlk günlerde gerek dünya gerekse Türkiye hükümetlerinden çıkan cılız sesler giderek yükselmeye başlamış, ABD Başkanı Obama Çinlileri soykırım yapmakla suçlarken, Türk hükümeti de olayların BM Güvenlik Konseyine ele alınması gerektiğini ifade etmiş, buna karşılık Çin Dışişleri Bakanı sözcüsü Qin Gang konunun Çin'in iç meselesi olduğunu, BM'de ele alınması için neden bulunmadığını belirtmiştir. Tüm bunlar dikkat çekici gelişmelerdir, ancak en önemli sorun bu huzursuzluğun altında yatan neden nedir? Günümüzde bölgede yaşanan olayları anlayabilmek için öncelikle bölgenin tarihine ve stratejik önemine değinmek gerekmektedir. Türkiye olaylar karşısında nasıl bir politika izlemelidir? Doğu Türkistan'da yaşanan olaylar Türkiye-Çin ilişkileri üzerinde nasıl bir etki yaratır?

Binlerce yıllık geçmişi ile dünyanın en önemli medeniyetlerine ev sahipliği yapmış olan Türkistan Batıda Hazar Denizi ve Ural Dağlarının güney kısmına kuzeyde Sibiryaya, güneyde İran, Afganistan ve Tibet'e, doğuda Çin ve Moğolistan'a sınır olan Türkistan, oldukça geniş bir alana sahiptir. Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın dahil olduğu bölge Batı Türkistan olarak anılmakta, Çin yönetimi altında bulunan bölge ise Doğu Türkistan olarak adlandırılmaktadır. 1300'lü yıllarda İslamiyeti kabul eden Uygur Türkleri, 18.yüzyılın ortalarından itibaren Çin istilasına maruz kalmış, 1933 ve 1944 yıllarında iki defa kendi otonom cumhuriyetlerini kurmuşlardır. 1949'da Çin'de yeni kurulan komünist hükümet tarafından kontrol altına alınmıştır. Böylece 1944'den beri var olan 2. Doğu Türkistan Cumhuriyetine son verilmiştir. Çin Hükümeti tarafından 1 Ekim 1955'te Doğu Türkistan'ın adı Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi, bölgenin başkentinin Dihua olan eski adı da Urumçi olarak değiştirilmiştir. Özerklik statüsü verilen Uygurlar iç işlerinde otonom, sadece dış politikada ve savunmada Çin hükümetine bağlı olacakları yolunda ikna edilmişlerdir, ancak 60 yıl boyunca Çin hükümetinin uygulamaları bunun tersi olmuştur.

DOĞU TÜRKİSTAN'DA KÜLTÜR

Doğu Türkistan sahip olduğu geçmiş ve barındırdığı tarihi eserlerle en eski medeniyet merkezlerinden biridir. İbni Sina, Kaşgarlı Mahmut, Farabi gibi İslam alimleri, Mahmut Gaznevi, Abdülkerim Satur Buğra, Timur, Selçuk Bey, Babürşah, Melikşah gibi büyük devlet adamları da bu topraklarda yetişen değerli isimlerdir. Doğu Türkistan bütün Çin baskısına, unutulmuşluk ve kaderine terkedilmişliğine rağmen geçmişte yaşattığı medeniyetin kalıntılarını korumaya çalışmaktadır. Geçmişte, Türk edebiyatı ve İslamiyet açısından önemli sayılabilecek adımlar bu bölgede atılmış, ayrıca İpek Yolu'nun kilit noktaları burada konuşlanmıştır. Örneğin, İslamiyet öncesinde Şamanizm, Budizm gibi dinlere inanan Doğu Türkistan Türklerine ait birçok ünlü manastırın kalıntısı günümüze kadar gelmiştir. Sadece Kuça şehrinde 50'den fazla Budist tapınağı, kütüphane ve yoksullar için çeşitli kurumlar mevcuttur. 934 yılında Karahanlılar döneminde Satuk Buğra Han'ın İslamiyeti kabul etmesiyle de Kaşgar'da 300'den fazla cami inşa edilmiştir. Kaşgar'da altı büyük medrese kurulmuş ve bu sayı daha sonra 18'e yükselmişti. Bu medreselere her yıl 2000 öğrenci kayıt yaptırabilmiştir. Aynı dönemde Kaşgar'da Eyidgah Camii'nin yanına açılan medresede din, tıp, astronomi, matematik, kimya ve felsefe gibi bilimlerin eğitimleri verilmiştir. O tarihlerde Doğu Türkistan yöneticileri ticaret veya farklı yollarla dünyada olup bitenlerden haberdar olmakta; diğer ülkeler ile kültürel bir etkileşim kurmaktaydılar. Moğol istilası ve Çağatay Hanlığı döneminde dahi devam eden bu durum, Mançu istilasından sonra gerilemeye başlamıştır. 15. yüzyılda inşa edilen Mesudi Kütüphanesi 200 binden fazla kitaba sahipti. Yine 12. yüzyılda yaşayan Kaşgarlı İmam Hüseyin Halef, Kuran-ı Kerim'i Türkçe'ye çeviren ilk Türk bilim adamıdır.

BÖLGENİN STRATEJİK VE EKONOMİK ÖNEMİ

Çin'deki beş otonom bölgeden biri olan Doğu Türkistan (Sincan), 1.6 milyon km²lik yüzölçümü ile Çin'in en büyük siyasi ve idari alt birimidir. Nüfusunun yaklaşık olarak 16 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Doğu Türkistan petrol, uranyum, demir, kömür, altın, volfram, tuz, doğal gaz gibi stratejik yeraltı ve yerüstü zenginliklerine sahip ülkedir. Özellikle Bölgenin kuzeyinde Karamay yakınlarında hidrokarbon çıkarımı devam etmektedir. Ve burada petrol üretimi 7 milyon ton ve doğal gaz üretimi de 500.000 ila 700.000 ton kömür

eşdeğerine ulaşmıştır. Urümçi ve Hami yakınlarındaki 56 maden ocağından yılda ortalama 8 ila 9 milyon ton arasında kömür çıkarılmaktadır. Ayrıca bölgede 570'ten fazla nehir ve akarsu, milyarlarca metreküplük yeraltı ve yerüstü suları bulunuyor. Sincan'da kişi başına düşen su miktarı Çin ortalamasının yaklaşık 2.5 kat üzerinde. Güneş ve ısı bakımından tarımın gelişmesine olanak sağlayan topraklar hayvancılığı da elverişli hale getirmektedir. Ayrıca bölgenin, dünyanın oldukça önemli bir bölgesi olan merkez Asya'ya, yani Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan, Rusya ve Pakistan'a sınırı bulunmaktadır ki bu ülkelerde petrol ve doğalgaz bakımından zengindir. Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nden geçen boru hatları, tren yolları ve otomobil yolları Çin'in merkez Asya ile bağlantı kurmasını sağlamaktadır. Çin'in gelecekteki ekonomik kalkınma planı, öncelikli olarak yeterli "hammadde-enerji-işgücü" ne dayanmakta ve bunun büyük bir kısmının Doğu Türkistan'dan sağlanması öngörülmektedir. Ancak Sincan'daki doğal kaynaklardan elde edilen kârlar bu bölgeye değil Çin'de asıl büyümenin sağlandığı Şanghay gibi doğu bölgelerine, buralardaki devlete ait şirketlere aktarılmaktadır. ABD'de yayın yapan Marketplace radyosunun Şanghay editörü Kai Ryssdal, aynı inşaatta çalışan Uygurların günde 7 dolar aldıklarını ve çok ağır işler yaptıklarını, ancak Han Çinlilerinin yaklaşık 3 katı para kazandığını, ağır işlerin hiçbirine de el sürmediğini belirtmektedir.

Tüm Çin'de mevcut 148 çeşit madenin 118 çeşidinin bulunduğu Doğu Türkistan'ın sahip olduğu bu ekonomik ve stratejik önem Çin için bölgenin önemini ortaya koymaktadır. Nüfusunu güçlendirmek için Pekin yönetimi bölgeye Han Çinlilerini iskan politikasını uygulamaktadır. Bu politika bölgenin demografik yapısını kökten etkilemiştir. Bölge nüfusunun yarısına yakını Uygur olmasına rağmen, Han grubu Çinlilerin nüfusu her yıl ortalama yüzde 8'lik bir artış göstermektedir. Diğer bir deyişle, Türk Dünyasının doğudaki kalesi olan Doğu Türkistan, bölgenin stratejik açıdan en önemli konuma sahip bölgesidir. Bölgenin bu öneminden dolayı Çin bölge üzerinde nüfuzunu her zaman tesis etme politikası izlemiştir. Bu politika ise asimilasyon ve baskı şeklinde uygulanmıştır.

ÇİN'İN UYGUR TÜRKLERİNE YÖNELİK POLİTİKALARI

Doğu Türkistan Vakfı Genel Başkanı Hamit Göktürk ,“Doğu Türkistan topraklarını işgal eden Çin, Türk toplumunun her türlü davranışına sınırlama getirmektedir, Türklerin doğum yapması yasaktır, doğum kontrolü adı altında soykırım yapılmaktadır, hamile Uygur kadınlar yumruklanarak -bebeklerini düşürmeleri- şiddete maruz kalmaktadırlar” demektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Pekin'in Doğu Türkistan'ı Çinileştirme konusundaki en büyük kozu Han Çinlilerini bölgeye yerleştirme politikası olmuştur. Pekin'in göç politikasının iki ayağı vardır: Han Çinlilerini Şincang'a yerleşmeye teşvik etmek ve Uygurları da Çin'in iç kısımlarına göç ettirmek şeklindedir. Han Çinlilerinin Doğu Türkistan'a göçünü teşvik etmek için iş garantisi verilmekte, maaşları yüksek tutulmakta, daha büyük konutlar sunulmakta ve doğu bölgelerinde çok sıkı bir şekilde uygulanan 'tek çocuk' politikası esnetilmektedir. 1950'de bölge nüfusunun ancak yüzde 10'u Han Çinlisi iken, bu rakam 1990'ların ortalarında yüzde 40'a ulaşmıştır. Diğer taraftan 1942'de Uygurlar bölge nüfusunun 78'ini oluştururken, 1990'da bu oran yüzde 48'e düşmüştür. Göçler yoluyla Uygurların bölgedeki nüfus yoğunluğu yüzde 20'lere çekildiği takdirde Pekin açısından Doğu Türkistan sorunu nihai olarak bitmiş olacaktır.

Çin'in 1949'dan itibaren Doğu Türkistan'da uyguladığı temel politika Uygurları mümkün olduğu kadar siyasi ve ekonomik açıdan baskı altında tutarak toplumsal gelişimlerini engellemek olmuştur. Bu şekilde Uygur toplumuna liderlik edebilecek bir kadronun ortaya çıkması engellenmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan Uygurların ticari sahada sivrilmelerine izin verilmemektedir. Rabiya Kadir örneğinde olduğu gibi her şeye rağmen iş hayatında başarılı olup zenginleşen insanlar da sistem tarafından tasfiye edilmektedir. Doğu Türkistan'daki ekonomik kalkınmadan Uygurlar hiç pay alamadıkları gibi burada yapılan yatırımlar ve yaratılan istihdam bölgeye Çinli göçünü hızlandırmaktadır.

Uygur Türkleri ile Han Çinlileri arasındaki ayrımcılık eğitim eşitsizliğinde de görülmektedir. Uygur Türklerinin yaşadığı çoğu köy

ve kasabada okul bile olmadığı bilinmektedir ve mevcut okulların da, Çinlilerin eğitim gördüğü okulların aksine, oldukça sınırlı imkanlara sahip olduğu gözlemlenmektedir. Eğitim imkanlarındaki bu eşitsizlik, öğrencilerin yüksekokul ve dolayısıyla meslek hayatlarını da olumsuz etkilemektedir. Örneğin, Doğu Türkistan'ın tek üniversitesi olan Sincan Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin %80'i Çinli ve ancak %20'si Müslüman'dır. Sincan Üniversitesi dışında diğer il merkezlerinde de enstitüler bulunmaktadır. Okullardaki derslerin müfredatları ise Uygur İslam kültürü ve tarihine ilişkin bilgilerden ziyade Çin kültürünü dayatan unsurlar içermektedir. Doğu Türkistanlılar, ilkokullarda kendi dillerinde eğitim yapabilmekle beraber üniversitelerde Çince eğitime mecbur bırakılmaktadırlar.

Ekonomik alanda Uygurlara karşı uygulanan bu ayrımcılık siyasi ve kültürel alanda da hissedilmektedir. Doğu Türkistan'da Uygurca'nın kullanımını gün geçtikçe azalmakta, Uygurca eğitim veren okullardan mezun olan Uygurlar Çinceyi iyi bilmedikleri bahanesiyle devlet kadrolarında işe alınmamaktadırlar. Son yıllarda Urümçi'deki Xinjiang Üniversitesi'ndeki bazı Uygur hocalar Çince bilmedikleri gerekçesiyle işten atılmışlardır. 1993'te kabul edilen ve 2003'te yürürlüğe konan yeni eğitim politikasına göre Xinjiang (Sincan) bölgesinde tüm eğitim Çince haline getirilmeye başlanmıştır. Uygur okullarında görev yapan ve Çince bilmeyen öğretmenlere ise Çince öğrenmeleri için bir yıl süre verilmekte ve Çince seviye tespit sınavında başarılı olamamaları halinde işten atılmaktadır.

Yine Uygurlar, din özgürlüğü noktasında da çeşitli sıkıntılarla karşılaşmaktadırlar. Tamamı Müslüman olan Uygurlar ve diğer Türk kökenli halklar ile Han Çinlileri arasındaki farklılık etnisiteden olduğu kadar dini farklılıktan da beslenmektedir. Bu açıdan Pekin, Uygur kimliğini zayıflatmanın bir yolu olarak da dini alanda bazı kısıtlamalar getirmektedir. Doğu Türkistan genelinde cami girişlerine devlet memuru, öğrenci, Çin Komünist Partisi üyeleri ile emekli memurların camiye gidemeyecekleri yönünde ilanlar asılmaktadır. Camiye gidiş gelişler cemaat arasındaki istihbarat elemanlarınca sıkı bir şekilde denetlenmektedir. Yine Ramazan ayında devlet memuru ve şirket çalışanı Uygurların oruç tutup tutmadıklarını kontrol etmek için su içmeye zorlanmaktadır.

Uygur kimliğini zayıflatmanın ve bölgeye Çinli göçmen yerleştirmenin diğer bir aracı da kentsel dönüşüm projeleridir. Normalde daha sağlıklı bir yapılaşmayı temin için kullanılan kentsel dönüşüm, Doğu Türkistan'da şehirlerin Türk-İslam kimliğini yok etmek için kullanılmaktadır. Uygurların yoğun olarak yaşadığı geleneksel ve tarihi semtler, cadde geçirmek ve daha modern binalar inşa etmek bahanesiyle yıkılmakta, buralarda meskûn Uygurlar göçe zorlanırken yıkılan tarihi evlerin yerine dikilen apartmanlara Han Çinlileri yerleştirilmektedir. Bu politikalar Kaşgar ve Hoten gibi tarihi Uygur şehirlerinde uygulanmaktadır.

Çin yönetimi asimilasyon ve sindirme politikası çerçevesinde Uygurların her türlü masum talebini görmezden gelirken, uluslararası kamuoyuna yansıyan Uygur muhalefetini sevimsiz kılmak için radikal dinci olarak tanımlamaktadır. Dünya kamuoyunda Uygurların temel talebinin bağımsızlık olduğu yönünde yanlış bir kanaat oluşmuştu. Halbuki Uygurların mevcut şartlarda Çin'den bağımsız olma imkan ve kabiliyetleri son derece kısıtlıdır. Dünyanın en büyük ve güçlü ordularından biri olan Çin Halk Ordusuna karşı bölge halkının askeri bir direniş sergilemesi ihtimali yok denecek kadar azdır. Bu açıdan bakıldığında Uygurların bağımsızlık için değil eşit vatandaşlık hakları için mücadele ettikleri görülecektir.

Doğu Türkistan'daki sorun Pekin yönetiminin iddia ettiği gibi dini değil, etnik bir sorundur. Ancak, merkezi hükümet tarafından yapılan baskıların Uygurlar arasında İslam kimliğini güçlendirdiği de bir gerçektir ancak bunu Pekin yönetiminin iddia ettiği gibi İslami terörizm olarak, Uygurları da Çin hükümetinden bağımsızlıklarını isteyen teröristler olarak adlandırmak gerçekten uzak yaklaşımlardır. Uygurlar terörist değil, Pekin tarafından marjinalize ve terörize edilmeye çalışılan bir halktır.

YAŞANAN OLAYLARIN TÜRKİYE-ÇİN İLİŞKİLERİNE ETKİSİ:

Türkiye'nin Çin Büyükelçisi Murat Salim Esenli son olayların Türk-Çin ilişkilerine zarar verdiğini belirterek, olayların tam da T.C. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Çin ziyaretinin peşinden gelişmesinin akla acaba ilişkileri bozmak isteyenler mi var? Sorusunu akla getirdiğini vurgulamaktadır. Bu ziyaret sırasında ikili ilişkilerde son derece olumlu

bir noktaya gelinmesi, özellikle müteahhitlik sektöründe, demiryolu, hidroelektrik santralleri, nükleer santral ve bankacılık alanlarında işbirliği yapma yolunda karşılıklı işbirliğinin artırılması gerektiği yönünde fikir birliğine varılması diğer büyük devletlerin dikkatlerinin buraya çevrilmesine neden olmuş olabilir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi bölgede yaşananlar yeni değildir, bu nedenle olayların arkasında Türk-Çin ilişkilerini bozmaya çalışan gizli bir Batı eli olduğu şeklinde yorumlamak, yıllardır burada yaşayan Uygurların karşı karşıya kaldıkları asimilasyon ve ayrımcılık politikasını görmezden gelmek çözüm değildir.

Bugün Türkiye'nin Çin'den ne ekonomik, ne siyasî ne de askerî anlamda çekinmesi için bir sebep yoktur. Bazı çevreler Çin'le ekonomik ilişkilerin çok önemli bir düzeye geldiğini iddia etmekte ve ilişkilerin Urumçi olayları nedeniyle bozulmaması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Çin 2003 yılından itibaren Türkiye'nin en büyük ticari partneri haline gelmiştir. Ancak Türkiye'nin yıllar itibariyle Çin'e ihracatı demir-çelik ürünleri başta olmak üzere birkaç kalemlle sınırlı kalmıştır. Oysa Çin'den ithal edilen ürünlere bakıldığında ithal kalemlerinin büyük bir çeşitlilik gösterdiği ve yıllar itibariyle arttığı anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle, Türkiye ikili ticarete sürekli Çin lehine açık vermektedir. 15,5 milyar dolarlık mal alırken sadece 1,5 milyar dolarlık mal satmaktadır.

Yine bazı çevreler Uygur Türkleri meselesinin karşısında Çin'in "Kürt kartını" oynama ihtimalinin bulunduğu konusunda çekinceleri bulunmaktadır. Çin'in Kürt meselesini karşı koz olarak kullanma şansı yoktur. Bu tür söylemler geçmişte Kosova sorunu sırasında da Türkiye'nin önüne konulmak istenmiş, Kosova konusu ile Güneydoğu arasında benzerlikler kurulmaya çalışılmıştır. Ancak Arnavutlarla, Türkiye'de yaşayan Kürtlerin sosyal, siyasî, ekonomik durumları arasında benzerlik olmadığı, Türkiye'de yaşayan Kürt vatandaşlar devlet politikası olarak ayrımcılığa tabii tutulmadıkları gibi, konunun Çin'in özerk bölgesi olan Uygurlarla karşılaştırılması da çok anlamlı olmayacaktır.

Türkiye, konuyu sadece BM Güvenlik Konseyi ve G-8 Zirvesi'nde değil, mümkün olan bütün uluslararası platformlarda gündeme

getirmelidir. Çin'in Uygur meselesini bir iç politika meselesi olarak görmesi de kabul edilebilir bir görüş değildir. Yakın geçmişte Somali, Bosna ve Kosova'da uygulanan "insanî amaçlı müdahale" hatırlanmalıdır. Çin uzmanı Çolakoğlu'nun belirttiği gibi, "Eğer Çin kitlesel boyutlara varan bir kıyım yapıyorsa, bir Çinli ile bir Uygur'un milli gelirden aldıkları pay arasında uçurum varsa, Uygurlara özerk bölge kurulurken verilen haklar geri alınmaya çalışılıyorsa, Çin, 'bu benim iç meselemdir' diyemez. Sorunların kaynağı, ayrımcılık ve Çinlileştirme politikalarıdır.

Sonuç olarak, Doğu Türkistan'da yaşayan Uygurların bugün için esas taleplerinin bağımsızlık değil, Çinlilerle eşit vatandaşlık haklarına sahip bir şekilde insanca yaşamak olduğu söylenebilir. Çin hükümetinin Uygurlardan gelen en masum talepleri bile ayrılıkçılık ve terörizm olarak değerlendirmesi bugünkü sorunların temelini teşkil etmektedir.

Dünyanın neresinde olursa olsun bir gün içerisinde 150'den fazla insan öldürülüyorsa bunun adı katliamdır. Bu noktada özellikle Türkiye'ye düşen görev, Uygurların temel insani taleplerinin gerçekleştirilmesi ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin eşit vatandaşları olmaları noktasında Pekin'le temasa geçmektir.

Bundan yirmi yıl önce 1989 yılında yaşanan "Tiananmen Meydanı Katliamı"nın siyasi ve ekonomik faturası Çin açısından oldukça kabarıktır. İki taraflı dış yardım taahhütleri 3,4 milyardan (1988) 1,5 milyara (1989) ve 1990 yılında 0,7 milyar dolara kadar gerilemiştir. Çin sadece iki taraflı yardımlardan 11 milyar dolar (ilk dört yıl içinde) kayba uğramıştır. Çin insan haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle yakın bir geçmişte ödemiş olduğu bu faturayı hatırlamalıdır. Çin Anayasası her ne kadar tüm azınlıkları koruma altına almış olsa bile, Çin toplumu içinde dil, kültür birliği anlamında en homojen grup olan Han Çinlilerinin ülkede yaratılan refahın büyük bir bölümünü ellerinde bulundurdukları, yönetsel ve idari tüm ayrıcalıklardan yararlandıkları anlaşılmaktadır. Amnesty International'ın 1999'da açıkladığı rapora göre, Çin hükümeti 1997 ve 1998'de 210 Uygur'u idam cezasına mahkum etmiştir. Bu konu uluslararası bir meseledir ve dünya ülkeleri bölgeye gözlemciler göndermelidir.

KAYNAKÇA

Amanov, Şatık. “ABD’nin İnsan Hakları Politikası ve Çin: Doğu Türkistan Örneği”, Avrasya Dosyası, 2002.

Amnesty International. Peoples Republic of China: Gross Violations of Human Rights in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region. London, 21 April 1999.

Banister, Judith. China’s Changing Population, Stanford: Stanford University Press, 1987.

Çıplak, Murat. “Çin’de insan hakları ve ayrılıkçı hareketler”, Deniz Ülke Arıboğan (ed.), İstanbul, Çin’in Gölgesinde Uzakdoğu Asya, Bağlam Yayınları, 2001.

Dorian, James P. & Dru Gladney. “Central Asian and Xingiang, China: Emerging Energy, Economic and Ethnic Relations”, Central Asian Survey, Vol.16, No.4 (1997), pp.461-86.

Eastern Turkistani Union in Europe.”Brief History of the Uyghur”.
www.geocities.com/CapitolHill/1730/buh.html

Gladney, Dru C. “ Making Muslims in China: Education, islamization and Representation” in Gerard A. Postiglione (ed.) China’s National Minority Education: Culture, State Schooling and Development. New York: Garland Press, 1999.

Gladney, Dru C. “The Ethnogenesis of the Uyghur”, Central Asian Survey, Vol.9, No.1 (1990), pp.1-28.

Nankivell, China’s Muslim seperatists: Terorista or Terorized?, Monterey Institute, Northeast Asian Studies, April 2005.

BÖLGE HARİTASI VE DOĞU TÜRKİSTAN'IN KONUMU

YUVARLAK MASA TOPLANTISI KONUŞMALARI

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU (Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü)- Sayın Rektör yardımcımız, değerli misafirlerimiz,

Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin düzenlediği "Doğu Türkistan ve Uygur Türkleri: Dünü, Bugünü ve Yarını" başlıklı yuvarlak masa toplantısına hoş geldiniz.

Böyle bir toplantıyı yapmak konusundaki esin kaynağımız her zaman olduğu gibi üniversitemizin rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal olmuştur.

9 Temmuz 2009 tarihinde Üniversite senatomuz toplantısının ardından kamuoyuna bir duyuru yayınlamıştır. İzninizle bu duyuruyu sizlerle de bir kez daha paylaşacağım..

Başkent Üniversitesi senatosu olarak Çin'in Shinjang (Sincan) Bölgesindeki Uygur Türkleri'ne karşı uygulanan insanlık dışı politikaları ve katliamları nefretle kınıyor ve Çin mallarının da Başkent Üniversitesinin kurum ve kuruluşlarında, katliam sona ermesine ve ırkdaşlarımızdan özür dilenmesine kadar kullanılmayacağına, aynı zamanda üniversitemizce verilen seçmeli yabancı dil dersleri listesinden Çincenin çıkarılmasına karar verilmiştir.

Başkent Üniversitesi Senatosu 09.07.2009 – 16.00

Bu kararımızdan da esinlenerek bu çok hassas ve önemli konunun çok detaylı bir şekilde ele alınmasını sağlayacak bir ortam oluşturmaya gayret ettik. Bu konuda Dr. Uygur Tazebay Hocam bize öncülük etti ve bu konuyla ilgili yapacağımız toplantının çerçevesini katılımcılarını belirlememiz konusunda destek oldu. Kendisine özellikle tekrar teşekkür ediyoruz.

Efendim ben izninizle çok hızlı bir şekilde bugünkü katılımcıların kendisini kısaca tanıtmalarının ardından konuya ilişkin birkaç cümle ifade edip sonra yuvarlak masa toplantımızı açacağım.

Dr. UYGUR TAZEBAY (Eski YÖK Başkan Vekili)- Böyle bir toplantıyı düzenlediğiniz için ayrıca size ve senatonuza ve sayın Rektörümüze de teşekkürlerimi bildiriyorum. Efendim ben aslen Doğu Türkistan kökenliyim. Yıllar önce atalarım Turfan'dan gelmişler. Eski YÖK Başkan Vekiliyim. Teşekkür ederim

SEYİT TÜMTÜRK (Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği Genel Başkanı, Dünya Uygur Kurultayı ikinci Başkanı)- Bende aslen Doğu Türkistanlıyım. 1964'de muhacerette Afganistan'da dünyaya geldim. Şu an da Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği'nin genel başkanlığını yürütüyorum. Türkiye'de ki ünvanım bu. Uluslararası alanda da Doğu Türkistan'ı temsil eden en üst teşkilatlanma olan Dünya Uygur Türkleri Kongresinde Genel Başkan Yardımcısıyım. Teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. ERKİN EKREM (Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi)

–17 senedir Türkiye’deyim. Şu anda Hacettepe Üniversitesinde Tarih bölümünde doçent olarak görev yapmaktayım.

Yrd. Doç. Dr. ERKİN EMET (Ankara Üniversitesi DTCF Öğretim Üyesi)

-Bende aslen Doğu Türkistanlıyım. Şu anda Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde Çağdaş Türk Dili Edebiyatı bölümünde yardımcı doçent olarak görev yapmaktayım.

Yrd. Doç. Dr. MERYEM HAKİM (Uluslararası İlişkiler Uzmanı)-

Kırımlı Doğu Türkistanlı Kazak Türküyüm. Türkiye doğumluyum. Uluslararası ilişkiler uzmanı olarak çalışıyorum. Geçmişte Bilkent Üniversitesi ve Çankaya Üniversitesi’nde öğretim üyeliği yaptım.

Prof. Dr. ALİMCAN İNAYET: (Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü)

Doğu Türkistan Turfan’lıyım. Şu anda Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsünde çalışıyorum

Prof. Dr. MAHMUT KAŞGARLI (Doğu Türkistan Vakfı Başkan Vekili)

–Kaşgar doğumluyum 27 senedir Türkiye’de yaşıyorum. İstanbul ve Trakya Üniversitesinde çalıştım. Şimdi emekliyim. Doğu Türkistan Vakfının Başkan Vekiliyim.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU: Çok teşekkür ederiz.

Dr. UYGUR TAZEBAY: Bir saniye bir şey ilave edebilir miyim? Bu toplantıya gelmeden önce Doğu Türkistan Vakfının Genel Başkanı Sn. Rıza Bekin’le görüştüm. Kendileri bu toplantıya çok katılmak istediği halde sağlık durumları müsait olmadığı için katılamayacağına, başta sayın dekanımıza, rektör yardımcımıza ve siz katılımcılara başarılar, saygı ve sevgi iletmemi söylediler. Bunları iletmek istedim. Teşekkürler

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU: Biz teşekkür ederiz. Bu toplantımızın işleyişi ile ilgili müsaade ederseniz birkaç hususu ifade ederek hemen başlayalım. Toplantımızın 2 bölümden oluşması planlanmıştır. İlk oturumda bütün katılımcılarımız Doğu Türkistan’la ilgili tarihsel, sosyolojik, kültürel, iktisadi ve demografik boyutlara

ilişkin görüşlerini ve ileriye yönelik ipucu vermesini düşündüğümüz bilgileri aktaracaklardır. 2.oturumumuzda ise, yapacağımız faaliyet, öneriler ve geleceğe ilişkin bir takım fikirlerin üretilmesi biçiminde gerçekleşecektir. Bu toplantının yürütülmesine ilişkin olarak tabi herhangi bir noktada küçük ilaveler için, konuşmacılara yönelik sözü kesip sizlere bilgi aktarmanız bakımından tekrar söz verebiliriz. Ancak bir şekilde ilk etapta herkesin kendi düşüncelerini değerlendirmelerini kesintisiz bir şekilde sunmasını sağlayacağız. İzin verirseniz ilk sözü bu kapsamda ben Uygur hocama aktarıyorum. Buyurunuz Sayın hocam.

Dr. UYGUR TAZEBAY: Teşekkür ederim. Şimdi Sayın dekanımızın da söylediği gibi Doğu Türkistan'ın dünü, bugünü ve yarını konusunda önce arkadaşlar konuşurken de bir zaman tatili de olacak çünkü 3.45 de bitirmek zorundayız. Sn. Seyit Bey'in bir toplantıya yetişmesi gerekli, konuşmaları 15 dakika ile tahsis edebilirsek iyi olur. Efendim ben biraz arşivciyim son 1 ay içerisinde okuyabildiğim kadar gazetelerden bazı haberler, pasajlar topladım. Bunları diğer arkadaşlar, Erkin daha iyi hatırlar, 1998 yılındaydı galiba, bir defa Doğu Türkistan 1944 - 1948 yılları arasında müstakil bir devletti, ne zamanki 1948 sonra 1949 yıllarında, daha önce Rus işgali ve sonra Çin işgali altına girince, 1998 yılında bölgede bulunan soydaşlarımızın büyük bir kısmı oradan kaçıp Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan ve Türkiye'ye geldiler. Türkiye'ye yerleşmelerinin 50. yıl dönümlerini kutlamak için Ankara Ticaret Odası salonunda bir toplantıya davet edildim. Toplantıya girdiğim zaman ATO bahçesinde 17- 18 tane panzer aşağı yukarı 100 yakın sivil polis falan, acaba ben başka bir ülkede miyim dedim. Ne oldu dedim? "Doğu Türkistan Türklerinin burada toplantısı var o yüzden burada görevlendirildik" dediler. Ondan sonra salona girdik, bizim arkadaşlar salonu doldurmuş. Maalesef hükümetten hiç kimse yok. O sırada Başbakanlıktan 1998/36 sayılı aceleyle bir genelge yayınlandı. Bu genelge de 'bakanların toplantıya katılmaması, bakanların çiçek göndermemesi, katılımcıların tebrik edilmemesine yönelik bir genelge, Çin'le ilişkilerimizi bozması bakımından istenmedi.

1991 yılında SSCB dağıldığında ortaya çıkan kardeş ülkeler dediğimiz gerek Kırgızistan gerek Kazakistan' da ki üniversitelerin kurucusuyum biri Ahmet Yesevi, diğeri Manas Üniversitesi, bu ülkelere gidince "Kardeşiz, bizde Türküz" derler ama onlar Özbek sen Türksün, onlar

Kazak sen Türksün, oralara hiçbir şey de yapılmadı. Benim şahsi kanaatim oraları kaybettik, kaybedilen, boşalan yeri mutlaka birisi dolduracaktır. Almanlar, Amerikalılar doldurdu. Biz şimdiye kadar Doğu Türkistan'da ki şehirlere, soydaşlarımıza yönelik tabiri caizse hemen hemen bir şey yapmadık Zamanında parti liderleri gittiler, gezdiler dolaştılar Urümçi'yi, Kaşgarı falan. Geldikleri zaman, o dönem Uygur Türkleri olarak Ankara'da küçük bir camiayız, güzel haberlerin gelmesini bekledik gelen haberler çok güzeldi. "Doğu Türkistan'a gittik oradan Çine gittik, Çin Seddi büyüledi" aldığımız mesaj buydu. Eğer doğru dürüst bir şey yapacaksak, yapmamız mümkün mü değil mi şimdi arkadaşlarımız değinecekler. Çünkü Doğu Türkistan büyük bir coğrafya 1.900.000 km2lik bir coğrafya. Çin kayıtlarına göre 8 milyon Uygurlu var, bizim aldığımız istihbarata göre 30 milyona yakın Uygur Türkü var orada. İklim, etnik yapı bakımından arkadaşlar bilgi verecektir.

En son Amerika'da yapılan Dünya Uygur toplantısında Rabia Hanım yine başkan olarak, Seyit kardeşim de 2. başkan olarak Dünya Uygur Kongresine katıldılar. 22 gün önceki bir gazetede Doğu Türkistan'da ki 5 Temmuz olaylarıyla ilgili bir Uygur Türkü'nün kafasının sargılı haliyle görüntülenmiş resimle birlikte oradaki vahşetten bahsedilmiş. Sayın Başbakan ilk defa soykırımdan bahsetti. Bu döneme kadar hiçbir dönemde soykırım lafından bahsedildiğine şahit olmadım, bunlar güzel şeyler. Çin hükümeti hemen faaliyete geçip bu sözü geri almasını istedi yoksa ilişkilerinin bozulacağını belirtti.

Bundan bir süre önce Ankara'da Çin kültür haftası ile ilgili toplantıya katıldım, Çinli arkadaşlarda bu toplantıya katıldı, Çin halk müzik gösterileri falan düzenlendi. En son Uygur kızları çıktı şalvarları mavi gök bayrak rengiydi, yanımda Çin büyükelçiliği maslahatgüzarı oturuyordu, o mavi renk bile onu rahatsız etti. Bayrak falan değil, uzun mavi renkte folklor elbisesi giymişlerdi. Döndü dedi ki " Bu renge ne lüzum var, neden şalvarları kırmızı değil de mavi " bu konuda bu kadar rijitler. Bırakın Uygur Türklerini mavi renge bile tahammül edemiyorlar.

Ben konuşmamı fazla uzatmayacağım, Kadir hocadan toplantıyla ilgili bilgi alınca hemen siz değerli arkadaşlarımın, bilgilerinizi burada paylaşmanızı istedim. Yalnız Meryem Hanım'dan özür diliyorum siz

aklıma gelmediniz, ilk olarak sizi hatırlamalıydım. Aklına gelip sizi buraya çağırana teşekkür ediyorum. Diğer Arkadaşlar bölgenin etnik durumu hakkında daha fazla bilgi verecektir.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU: Hocam çok teşekkür ederim. Seyit Bey buyurunuz efendim.

SEYİT TÜMTÜRK: Öncelikle Doğu Türkistan'la ilgili bilgi verelim. Doğu Türkistan dediğimiz bu büyük coğrafya 1,828,428 km²lik yüz ölçümüne sahip Kazakistan'dan sonra ikinci büyük Türk coğrafyası, yaklaşık 30 milyon civarında Müslüman Türk yaşıyor, bunların çoğunu Uygur Türkleri, Kazak, Özbek ve Tatar gibi diğer Türk boyları oluşturuyor. Bu itibarla da Türkiye'den sonra en büyük nüfusa sahip. Doğu Türkistan'da tarihte Hunlar, Göktürkler, Uygurlar, Karahanlılar çeşitli imparatorluklar, devletler kurmuşlardır. Doğu Türkistan, Türklerin anayurdu olarak tabir edilebilir. Doğu Türkistan Karahanlı hükümdarı Sultan Satuk Buğrahan ile birlikte Türk milletleri ilk defa İslamla tanışmıştır. Doğu Türkistan'ın bugünkü yaşanan olaylara geliş sürecinde, 1933 ve 1944, iki bağımsız devletlerin kurulmasıyla başlamıştır. 1933'de ki Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti, 1944'de ki Doğu Türkistan Cumhuriyeti. Kamuoyunda, Doğu Türkistan asırlardan beri Çin işgalinde, artık bağımsızlığını elde etmesi mümkün olmayan tabiri caizce iş isten geçti diye bakılan bir yer olduğuna yönelik yanlış bir algı var. Geçen haftaki olaylarda Doğu Türkistan'ın bir Türk yurdu olduğu ve bağımsızlıklarını kazanmak için mücadele ettikleri dünya kamuoyunda anlaşılmıştır.

Doğu Türkistan bugün 1.6 trilyon ton kömür, 1.3 trilyon metreküp doğalgaz, 160 milyon ton petrol, 10 bin ton uranyum rezervi ve 60 milyon büyük baş hayvanla gerçekten zengin bir toprak. Ayrıca buğday, pirinç, arpa gibi gıda tüketimi için gerekli olan adeta doğal tahıl ambarıdır diyebiliriz. Doğu Türkistan, Çin'in yaklaşık %30 enerji ihtiyacını tek başına karşılamaktadır. Ayrıca Doğu Türkistan'da ki Hazar, Türkmen, Azeri, Kazak bölgeleri doğalgaz ve petrolün Çin'e taşınması için stratejik bir öneme sahiptir. Bu yönüyle Çin'in asla vazgeçemeyeceği önemli bir coğrafyadır. Tabi Doğu Türkistan'ı işgal eden Çin, atalarımızın koyduğu Doğu Türkistan'ın ismini Xinkiang (Sincan) olarak değiştirmiştir. Medyada buraya Sincan, (Xinkiang)

deniliyor, bu anlamıyla Çince “yeni kazanılmış toprak” anlamına gelmektedir. Buradan anlaşıldığı üzere bu bölgenin Çinliler tarafından sonradan işgal edildiğinin ifadesidir. Kendileri de bunu kabul etmektedir. Medya’da bu bölgeye hala Shincang denilmesine üzülmüyoruz. Nasıl Ahmet ismine Hans denildiği zaman bunu kendine hakaret olarak algılıyorsa, bizde Doğu Türkistan’daki Uygur, Kazak, Özbek, Tatar Türkleri de o coğrafyaya Sincan denilmesini hakaret olarak algılamaktayız.

Burada Doğu Türkistan’ın yer altı ve yerüstü zenginliklerinin tamamen sömüren, ham madde halinde Çin’e götüren işgalci komünist yönetim, Doğu Türkistan halkını sefaletle terk etmiştir.1949’da başlayan Mao ve arkadaşlarının komünist devrimiyle birlikte, Doğu Türkistan’da gerçekleştirilen bu işgal ve sonrasında 1949’tan 2009’a kadar 60 yıl boyunca sistematik bir biçimde asimilasyon politikaları uygulanmaktadır. O bölgeyi tamamen Çinlileştirebilmek için devletin askeri devletin askeri, siyasi nüfuzu kullanılarak o bölgede çok büyük demografik değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Doğu Türkistan coğrafyasında 1930lı yıllarda %3 ile %5 civarında Çinli göçmen bulunurken, devletin sistematik asimilasyon politikası sonucu bugün 2009 yılında Doğu Türkistan başkenti Ürümqi’de %80 Çinli çoğunluk maalesef işgalci durumuna gelmiştir. Doğu Türkistan Kaşkar, Yarkent, Aksu gibi diğer Anadolu diye tabir edebileceğimiz kırsal kesimlerinde %40-%60 civarında Çinli çoğunluk maalesef bölgeleri ele geçirmiş durumdadır. Burada Çin, gelecekte bu global dünyada demokratikleşmeye daha fazla direnemeyecektir. Demokratikleşmesi durumunda dahi, gelecekte o bölgenin Çinlilerin elinde kalması için alt yapılar oluşturmuştur. Şu anda bir referandum gerçekleşse Çinlilerin iradeleri sandığa yansiyacaktır. Böyle bir tehlikeyle de karşı karşıyayız. Ayrıca 1964 ile 1997 yılları arasında 11i yeraltında toplam 46 nükleer deneme gerçekleştirmiştir nükleer denemeler sonucu yüz binlerce insan hayatını kaybetmiş. Bölge halkı Radyo aktif serpintiler sonucu Başta kanser olmak üzere bir çok hastalığın pençesinde kıvrılmaktadır. Aile pilanlaması ve doğum kontrolü adı altında 1985 yılından 2009 yılına kadar tek çocuk politikası uygulamaları sonucu 15.milyon bebek dünyaya gelememiştir. Bu uygulama Dünyada emsali olmayan bir soy kıyımıdır. Doğu Türkistan’da ki AIDS vakaları Çin ortalamasının üzerindedir. Gerekli tedbirleri almayarak yada başka yöntemlerle adeta

AİDS'i Türkler üzerinde bir soykırım aracı olarak kullandığı kanaati oluşturmaktadır. Türkçe eğitim yasaklanmıştır.

Son beş yıldır uygulanan bir proje ilkokul çağındaki 6 ile 7 yaşlarındaki çocuklarımız çift dilli eğitim projesi adı altında Doğu Türkistan'dan Çin'e götürülmekte komünist ateist ideoloji ile yetiştirilerek gelecekte kendi milletine düşman birer "mankurt" olarak yetiştirilmektedir. Yaşları 18 ila 25 arasındaki genç kızlarımız zorla Çin'in iç bölgelerine götürülmekte. Çok ağır şartlarda çalıştırılmaktadır. Bu kızlarımızın bazıları gayri ahlaki yerlerde cebren çalıştırılmaktadır. Bu durumda olan kızlarımızın sayısı yaklaşık 400 bin civarındadır. Burada toplu göçle hem bölgenin demografik yapısının bozulması hedeflenmektedir Hem de Türklerin aile kurma imkanları engellenmektedir. Ayrıca Çin'de ki aile planlaması sonucu açığa çıkan milyonlarca kız açığı karşılanmak istenmektedir. Son patlak veren olaylarda Doğu Türkistandan zorla ucuz iş gücünden yararlanmak için Çinin Guangdong eyaletinin Şauvgen şehrine götürülen kızlarımızın çalıştıkları oyuncak fabrikasında kızlarımıza yönelik 23 Haziran 2009 tarihinde Çinli işçiler tarafından tacizde bulunuluyor tacize karşılık gençlerimiz gerekli tepkiyi koyuyor ve 26 Haziran 2009 tarihinde olay bitiyor.

Tabi Doğu Türkistan'la ilgili, çok sık muhatap olduğumuz sorulardan bir tanesi de, "Doğu Türkistan'da ki kardeşlerimiz niçin bir Filistin, Çeçenistan, Bosna'da ki gibi bir direniş sergilemediler şeklindedir". Bu sorular bizim en çok muhatap olduğumuz ve gururumuzu rencide eden sorulardan bir tanesidir. Maalesef bunu soruları soran arkadaşlarımız Çin'in 1 milyar 250.000 milyon nüfusundan, Çin komünist rejiminin insafsız, zalim ezici politikalarından, Çin'in adeta kapalı bir kutu olduğundan habersiz olduklarından dolayı bizi bu haksız ithamlarla suçladılar.

Halbuki Doğu Türkistan'da ki son bir asır içerisinde en az 200 defa ayaklanma gerçekleşmiştir. Bu her on yılda bir büyük ayaklanma, her yıl ise küçük mahalli ayaklanmalar şeklinde kendini göstermiştir. Mesela 1990lı yıllarda, vurgulamak istediğim birkaç ayaklanma var.1990 Barum'da bir ayaklanma gerçekleşti, bu ayaklanma çok kanlı bir şekilde bastırıldı. Hatta bu ayaklanmaya katılan ya da katılmayan kişiler, mağaralara saklananlar dahil, zehirli gazlarla, öldürüldü. Hatta

hava operasyonları gerçekleştirildi.1995'de ve 1997'de çeşitli şehirlerdeki ayaklanmalar da çok kanlı bir şekilde bastırıldı.1997 yılında yine, Ramazan ayında bir Kadir Gecesinde ibadetlerini yapmak isteyen Doğu Türkistan'lı kardeşlerimiz, annelerimiz, bir eve baskın düzenlenerek, sonrasında karakola götürülür. Ailelerinden haber almak isteyenler bu kişilere cesetlerini teslim ettiler. Bu olay sonucunda Gulca'nın tamamı ayaklanır. Sonrasında Çin hükümeti neredeyse kurtarılmış bölge ilan edilecek şekilde büyük çaplı güç ile karşı karşıya gelir. Bu olay da kanlı bir şekilde bastırılmıştır. Bu bahsettiğim olayların tamamında, Doğu Türkistanlı, Doğu Türkistan'la ilgili sivil toplum örgütlerinin yetkili kişileri olarak, biz dahil aylar sonra haber alabildik. Yani Çin'in kapalı rejimi, basın ve medyanın bu bölgeye girememiş olması, seyahat özgürlüğünün olmamasından dolayı, Doğu Türkistan'da ki bu direnişlerden, mücadelelerden Dünya habersiz kalmıştır. Gazetelerde Filistinli bir babanın İsrail kurşunlarına karşı oğlunu korumaya çalışırken bir taşın arasında saklandığı görüntü hepimizin hafızalarında yer etmiştir. Bu bir görüntüdür. Doğu Türkistan'da bunun gibi onlarca, yüzlerce, binlerce kare olmasına rağmen maalesef dünya gündemine girememiştir.

Son olaylar niçin gündeme gelmiştir diye soracak olursanız? Son olaylarda Doğu Türkistan'ın bu denli güçlü bir şekilde, gerek Türkiye medyasında gerekse dünya medyasında yer almasının sebebi, Urümçi'nin, Doğu Türkistan' da ki Kaşgar, Gulca gibi Anadolu diye tabir ettiğimiz kırsal kesimi değil bir dünya şehri olmasıdır. Bir metropol şehri olması ve orada basın ve medyanın bulunuyor olması ve ayrıca internet gibi uydu mobil ve cep telefonu gibi cihazlarla görüntülerin alınmasını sağlayan teknolojik imkanlarının son 15 yıl içerisinde gelişmiş olması ve bu olayların anında Doğu Türkistan' dan başkent Urümçi'ye oradan da dünyaya servis edilmesine imkan tanınmış olundu. Bununla beraber Çin haber ajansında, hatırlarsınız hafızalarını yoklayın, burnu kanayan ve birbirine korkudan sarılmış 2 Çinli kızın fotoğrafını basına verdi. Halbuki işgalci Çin yönetimi orada binlerce Doğu Türkistanlıyı katlederken onlarla ilgili hiçbir haber, görüntü yok ancak burnu kanayan Çinli kızın görüntüleri dünyaya servis edilerek, Doğu Türkistan'da işgalci ve zulüm eden Çin değil, sanki zulüm eden ve işkence eden Doğu Türkistan halkı gibi aktarılıyor. Çin medyatik manipülasyonunu burada çok iyi kullandığını

görebiliriz. Batı kamuoyunda, bu uygulamasında nispeten başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak Türkiye kamuoyunda medyamızın bu konudaki hassasiyeti, Doğu Türkistan konusunda her kesimden medyanın, siyasi partilerimizin ve iktidar ve muhalefet partilerimizin bu konuda ortak tavır alması ve topyekün halkımızın bu konuya duyarlılığının en üst düzeyde olması, Sayın Başbakanımızın bu konuyla ilgili soykırım, katliam, vahşet kelimelerini kullanmasını mecbur kıldı. Yani bu toplumsal tepkiye sayın Başbakanımızın kayıtsız kalmadığını gördük. Türkiyemiz, devlet ve millet ve basın olarak topyekün onursal bir duruş sergiledi. Bu durum dünya kamuoyunda, Doğu Türkistan halkının tanıtılması ve meşrulaştırılması için iyi bir fırsat yarattı.

Türkiye’de yaklaşık 10 gündür, gündemin birinci maddesi Doğu Türkistan’la ilgiliydi. Bazı ülkelerin devlet yetkilileri ya da BM, AGİT gibi uluslararası kuruluşlar Türkiye’nin tavrından sonra, cılız dahi olsa bazı açıklamalarda bulundular. Tabii bu Doğu Türkistan’da ki katliamı, vahşeti engelleyici boyutlarda değildir fakat nispeten bizleri bir şekilde memnun edici açıklamalardı. İnaniyoruz ki, Doğu Türkistan’a geçte olsa BM, AGİT ve İslam teşkilatı’nın, katliamlarının boyutlarını incelemesi ve ölü, yaralı ve kayıp kişilerin sayılarını tespit etmesini için bölgeye bağımsız gözlemcilerin göndermesini ve komisyon oluşturmalarını umut ediyoruz. Aksi halde, bu katliamı yapanların yanına kar kalacaktır. Süremiz kısıtlı olduğu için, sözü fazla uzatmayacağım. Teşekkür ederim.

Doç. Dr. ERKİN EKREM: Çinlilerin, Doğu Türkistan’daki politikalarının nedenini anlatmaya çalışacağım. Jeopolitik konumu çerçevesinde kısa başlıklar altında konuşmamı sürdüreceğim. İlk neden, tarihsel jeopolitik meselesi, Çinlilerin, Çin’de kurulmuş hakimiyeti, boyunca Doğu Türkistan’ı 4 kez işgal ettiğini görebiliriz. İlk işgalin, Çinlilerin, M.Ö 60 yılında Hunların sağ kolunu kesebilmek için, stratejik olarak Doğu Türkistan’da ki şehir devletçiklerini yanına çekmesi gerekiyordu. Uzun uğraşlardan sonra, Doğu Türkistan’ın işgali ile birlikte bunu başardılar ve bu işgalden sonra Hun devletinin çöküşü hızlandı. İkinci kez, aynı şekilde Göktürk devleti zamanında, Göktürk devletinin baskısına karşı koyabilmek için, Orta Asya’dakilerle ilişki kurabilmek ve Orta Asya’ya uzanabilmek için M.S 661 yılında Çinliler Orta Asya’ya girmiştir. Ancak 751 Talas savaşından sonra Orta Asya’dan çekilmiştir.

Ondan sonra Kubilay'ın önderliğindeki Moğol devleti veya Mançur devleti. Bu saydığım 4 devlet, döneminde dünyanın da en büyük 4 devletidir. Özellikle ekonomi, öğretim diğer dünya devletlere göre %30 üzerindedir. Dolayısıyla Çin emperyalist ya da emperatorluk devletinin yayılma politikasına ihtiyaç duymuştur. Doğu Türkistan'ın rolüne baktığımız zamanda, kuzeyden gelen gücü ortadan kaldırabilmek için batıdan gelen gücü elinden alması lazım. Yani Hunların, Göktürklerin beslenme bölgesini ortadan kaldırması gerekiyordu. Aynı zamanda, Çinlilerin kendini ticari olarak batıya tanıtmaları için gerekli olan o dönem dünyanın en büyük ticari yolu olan İpek Yolunun geçişini de kontrol altına alması gerekiyordu. Dolayısıyla bu bölgeyi kontrol altına alabilmek için güvenlik sağlanması gereklidir. Dolayısıyla Doğu Türkistan'ın tarihte güvenliği sağlamak ve yani batıya geçiş açısından önemli bir role sahipti.

Bugüne baktığımızda ise, Doğu Türkistan'ın kuzey kısımlarına baktığımızda, Altay dağları vardır, batıdan aşağıya doğru Pamir dağları, batının orta bölgesinden doğuya doğru gidildiğinde ise Tanrı dağları, güneye doğru ise Kundun dağlarını bağlayarak güneye doğru Himayala dağları yer almaktadır. Dünya haritasında kuzey, güney ve batı kısımları tamamen dağlarla kuşatılmış olan bir doğal engel yoktur. Doğu Türkistan'ın doğu kısımları yani Çine doğru olan kısmında dağ yoktur. Şu an ki mevcut duruma göre 20 tane geçit vardır. Bu geçitlerle batıdan gelen güçleri engellediği gibi, batıya da stratejik derinlik yapabilecek durumdadır. Bu nedenle tarihte, Çinliler, gerek Cengiz Han dönemindeki Moğollara seferi olsun, gerek Göktürlere ve Hunlara olan seferinde, Doğu Türkistan'ı üs olarak kullanmıştır.

Bugünde bu bölgenin güvenlik görevini sağlayabilmek için Doğu Türkistan'a sahip olması gereklidir. Aynı zamanda doğal gaz, petrol ve diğer hammaddeleri elde edebilmek için Doğu Türkistan bölgesini kontrol altına alması gereklidir. Jeopolitik bakımdan Doğu Türkistan, Çin toprağının 1/6sını oluşturan en büyük parçasıdır. Ancak sınır bölgede 8 tane ülkeyle sınırdadır. Bu devletlerle ilişkiler ancak Doğu Türkistan üzerinde geliştirilebilir o yüzden bölgenin jeopolitik açıdan stratejik önemi bulunmaktadır. Çin'in Doğu Türkistan la olan ilişkileri bozulduğunda, bu devletler olan ilişkileri de zedelenebilir. Aynı biçimde, sınır bölgelerindeki devletlerle olan sorunlar, Doğu

Türkistan'a yansiyabilir. Bu örneklere çok sık rastlamaktayız. Bu nedenle Çin, bölgenin jeopolitik hassasiyetini dikkate alarak, bugün bölgenin güvenliğini ve ekonomik çıkarını buna enerji dahil, Shangai İşbirliği Örgütüyle sağlamaya çalışıyor buna ek olarak Orta Asya ve Güney Asya Ekonomik İşbirliği Alanı Platformunu 7senedir oluşturmaya çalışıyor. Doğu Türkistan' Orta Asya ve Güney Asya'ya stratejik derinlik yapabilme ve bu bölgeye Ürümqi'ye doğru çekim merkezi yapabilmek için çok çaba sarf etmektedir. Aynı zamanda Ürümqi'yi Avrasya'nın doğu-batı arasında geçiş merkezi haline getirmeye çalışıyor. Bunun için Ürümqi havaalanını çok ciddi bir şekilde planlanmaktadır. 2012'de 2- 3 misli genişletebilmek için projeler ve bütçeler hazırlanmıştır.

Jeokültürel anlamda ise, Doğu Türkistan'ın din, tarih, psikolojik, özelliklerine baktığımızda bu bölge Çin kültürüyle, toprağıyla bütün değil, Orta Asya ile bütündür. Dağılma döneminde bu durum tehlike oluşturmuştu. Jeopolitik bakımından önemi, biraz önce Seyit Bey'in de dediğı gibi bölge ham madde, enerji ve madenler içinde geçiş yoludur ve Çin için bir pazardır ve Çin'in ucuz malı bu bölgede satılır ve ham madde Çin'e götürülebilir. Bu özelliklerinden dolayı Çin bölgeye önem vermektedir. Bu yüzden bu bölgeye yönelik, kürtaj gibi sert politikaları uygulamasının altında yatan sebepler bu saydığım jeopolitik ve kültürel önemidir. Teşekkür ederim.

Prof Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU: Biz teşekkür ediyoruz. Sayın Erkin hocam buyurunuz.

Yrd. Doç. Dr. ERKİN EMET: Öncelikle Başkent Üniversitesi'ne böyle bir toplantıyı düzenlediğı için teşekkür ediyorum. Radyo programı yaptığım için Başkent Üniversitesi'nin bu duyarlılığından Doğu Türkistan halkı da haberdar oldu. Gerçekten takdir edici bir duyarlılık.

60 yıldır Doğu Türkistanlılar dünyaya ve Türkiye'ye derdini anlatmaya çalıştı, ama derdini anlatmada yeterince başarılı olamadı. Ancak bu olay dünyaya Doğu Türkistan'ın durumunun tanınmasında etkili oldu. Bu olayla ilgili yanlış haberler gittiğini düşünüyorum. Çin de medya özgürlüğü olmadığı için, Avrupa'da Çin medyasına dayalı veriler kullanıldı, çoğu medya Uygurları suçlu olarak gösterdi.

Sokağa çıkma yasağı sırasında Uygurlu bir kadınla yaptığım görüşmeyi sizinle paylaşmak isterim. Kadına “5 Temmuz günü siz neredeydiniz diye” sordum. Kadın o zaman “Ben o vakit Ürümçi’deydim, uyandığında bomba ve kurşun seslerini duydum, hemen evden aşağı indim, dairemin kapısı kapanmıştı, sokakta kavga sesleri, çok geçmeden kurşun ve bomba sesleri yükselmeye başladı, kapının önünde Çin askerlerinin Uygurları tutukladığını, hatta kurşuna dizdiğini gördüm” diye belirtti. Sonra Çin hükümetinin 5 Temmuz tarihinde 190 kişinin öldüğünü ve bunların çoğunun Çinli olduğunu belirtmişti, bu konuda ne düşündüğünü sordum. Kadın, “Bu söylenenler tamamen yanlıştır ve bunlar Çin hükümetinin belirttiği rakamlardır. Gerçekte binlerce çocuk, yaşlı ve kadın öldü ve olayların olduğu sırada hastanede birçok yaralı gördüm ve bu kişiler bana, birçok Uygur genci öldü, bizi katliamla bitirmek istediklerini söyledi. Sonra acil serviste uzuvlarını kaybetmiş birçok yaralıları vardı. Doktorların bu yaralıların çoğuna müdahale etmediğini ve sivil polislerin bu kişilerin fotoğraflarını çektiğini ve onlarla kimsenin ilgilenmediğini” ekledi. Daha sonra, bana orada yaralı bir Uygur genciyle olan diyalogunu anlattı. “O gence kaç gündür eve dönmediğini sordum”. “5 gündür evine dönmediğini, kardeşine ve kardeşinin kızının eski alışveriş merkezinin önünde, (bana orada dükkanlarının olduğunu), olayların ortaya çıktığı gün polislerin dükkanı bastığını ve dükkanları kapatmalarını istediğini, ve kardeşinin kapının önüne çıkarken 3 polisin üzerlerine ateş ettiğini ve bunun sonucunda ablasının öldürüldüğünü” söyledi. Bu dialog böyle uzayıp gidiyor, bu hikayeyi anlatmasının nedeni de bu olayın orada yaşanan çarpıcı olaylardan bir tanesi olmasıdır. Bu olayın çıkma sebebinin genç kadına sorduğumda; Kadın “Yurdumuzun zenginliklerini götürüyorlar ve ülkemizin zenginliklerinin %1 ‘ini bile Uygurlulara bırakılmıyor ve Uygurlulara iş verilmiyor, yaşama hakkı verilmiyor, dil özgürlükleri olmuyor, Uygur gençleri Çin’in ucuz iş gücü bölgelerine götürülüyor ve yalnızca 300 yenle çalıştırılıyorlar, Çinli işçiler ise 3000 yenle çalıştırılıyor ve gururlarıyla oynanıyor” diye yanıt verdi. Konuşma bu şekilde devam ediyor.

Bu noktaya gelinmesinin nedenine kültürel açıdan yaklaşarak açıklayacağım. Bu bölgede, 1884 ilk Mançur imparatorluğunun Çin işgali sonrasında 1884- 1911 yılları arasında Mançur hükümeti var. Bu zamanda farklı bir sistem var, kağıt üzerinde Çin’e bağlı. Çin’de askeri

bir yönetim altında halktan toplanan vergiler merkeze gönderiliyor. Ama burayı kültürel sömürüler, siyasi baskılarda uyguluyor. Ama kültürel dokulara fazla dokunmuyor.

1911 Çin Cumhuriyetinin kurulmasıyla, bu dönemde de Doğu Türkistan halkına baskılar var, bu dönemde de Çin askeri birlik yönetimi var, yöneticinin birinci başkanı Çinli ancak nüfusları o kadar fazla değil. 1949 Çin komünist yönetiminin bölgeye geldiğinde nüfusun ancak %5 oranda Çin nüfusu olduğunu görüyoruz. 1949'a kadar olan bu dönemde de, yani 1933 Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti, 1944'de Doğu Türkistan Cumhuriyeti kuruluyor, o dönemlerde kültürel, edebi eserleri incelediğimizde, kültürel hakların daha fazla olduğunu görüyoruz.

Bir millet için kültür, din çok önemlidir hele de Uygurlar gibi muhafazakar bir toplum için dil, din, kültür, örf, adet, yaşayış tarzı çok önemlidir. Bu dönemde Çinlilerin Uygur kültürlerine çok dokunmadığını görüyoruz. 1949 Çin Komünist Hükümeti bu bölgeyi işgal edince, 1955'de bu bölgeye Sincan Özerk Bölge statüsü veriliyor. Özerk bölge, dış yönetimde Çin'e bağlı olması, iç yönetimde kendi kendini yönetmesi demektir. Fakat 1957'den sonra yavaş yavaş Çin'in sinsi politikalarını görüyoruz. Komünist yönetimin halka alıştırmaları için, askerler buralarda pirinç, yiyecek gıdalar dağıtmaya başlıyor. O yüzden yönetim değişikliklerine çok fazla direniş olmadığını görüyoruz.

1957'de yerli milliyetçiler karşı direnişe geçiyor, sonra Mao Kültür İnkılabı ile 1966'dan itibaren Arab alfabesinden Latin alfabesine, Çin Pingin alfabesi dediğimiz Transkripsiyon alfabesine dayalı bir alfabeğe geçiliyor. Bu dönemde Çin asimilasyon politikalarına başlıyor. 1976 Mao'nun ölümü, 1980 Açıklık politikalarından Uygurlar nasibini alıyor. Çin'de Maocu aşırı sol iktidardan gidiyor, yerine Dang Xiakoping başlığındaki yönetim iktidara geliyor. Bu yönetim kendi halkına bir takım haklar veriyor sonra Uygurlarda ticaret, tarım, kültürel haklardan nasibini alıyor. 1980'den sonra Doğu Türkistan'da özerk yönetimine bağlı eski eserleri derleme yayınlama ofisi kuruldu. Burada Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lugatı Türk, Yusuf Has Hacıp'ın Kutadgu Bilik, Ali Şir Nevai'nin bütün külliyatları eski eserlerin hepsi yayımlandı. Eski edebiyatına susamış halkın, kendi edebiyatına, kültürüne büyük bir

atılım olmuştur. O dönemde Türk yazarlarında birçok eserlerinin çevrildiğini görüyoruz. Örneğin Reşat Nuri Güntekin'in Çalığı, Yaşar Kemal'in İnce Mehmet'ini görüyoruz. Pek çok Türk romanlarının bu dönemde çevrildiğini görüyoruz.

Sonra hocamız Uygur ağabeyimin de bahsettiği 1991 Sovyetler Birliği'nin parçalanması Çin'i ürküttü. Kazak, Kırgız, Özbek gibi Türk toplulukları bağımsız oldu, Uygurlar' da bağımsız isteyecekti diye ürküttü. Sonra bu kültürel haklar, 1984 özerk bölge yasası var, bu yasa ile Uygurlara birçok haklar veriliyor. Yasa 1984'de çıktığı zaman bizim aydınlar birbirlerine telefon edip sanki bağımsız olmuş gibi sevinmişti. Çünkü yasaya göre, ilkokuldan üniversiteye kadar kendi diliyle eğitim, devlet dairelerinde Uygur Türkçesiyle yazışmalar olabilecek, istihdamda %65 yerli halktan eleman alınacak, kısmen de olsa İlahiyat Fakültesi kurulacak, ibadet özgürlüğü bu dönemde veriliyor.1991'e kadar devam ediliyor. 1984'ten beri uygulanan kürtaj politikası da Uygurları rahatsız ediyor.

1991 SSCB'nin parçalanmasıyla Çin'in yeniden baskı politikası başlıyor. 1993'de Çince eğitime geçilme genelgesi var, o dönem açıklamıyor, 1993'de Sovyetlerin dağılmasından 2sene sonra yayınlanması çok manidar, sonra 11 Eylül 2003 sonrası Çin'in Uygur Türklerini büyük bir bölümünü terörist olarak göstermesi, uluslararası bu teröre karşı mücadelede bizimde Müslüman teröristlerimiz var diye dünyaya yansıtma politikaları var. 2003'de çok acımasızca bu uygulamaya konuldu. Bakın ben eğitimciyim. Pekin'de 6 sene üniversite hocalık yaptım,2 çeşit Uygur türkü var, biri ilkokuldan üniversiteye kadar Çince eğitim görenler, mesela adaşım Erkin EMET Çin bölgesinde eğitim Çince görmüştür, ama ben Kaşgar'da büyüdüm, ilkokuldan üniversiteye kadar Çin'ce eğitim gördüm, üniversite'de Çince eğitim gördüm şimdi böyle bir mantıksız politika var ki, kaç kişi Pekin'de okuyabilecek, benim gibi insan çok az. Doğu Türkistan'da Çince eğitimi de düşük, Çinlilerin eğitim seviyesi de çok düşük. Hayatında Çinli görmeyen hocaya deniliyor ki, bir sene kursa gideceksin, Çince öğreneceksin, Çince seviye tespit sınavına gireceksin eğer kazanamazsan seni işten atıyorum. Adamın çocuğu var, ailesi var onları geçindirmesi lazım böyle yüzlerce böyle hoca var. Bunları havasi olarak söylemiyorum. Bunlar Uluslar arası Af Örgütünün raporlarında

yer almıştır. Üniversite hocalarından da var bu durum. 2003'te çok sert uygulanmaya başlandı. Bölge valisi ne pahasına olursa olsun 2011'de ilkokuldan üniversiteye bütün okullarda Uygurca eğitimi kaldıracaklarını belirtti. Dini, kültürel haklar Uluslararası Af Örgütü'nün 5 tane kapsamlı raporlarında yer alıyor. İlgilenenler bu kaynaklardan yararlanabilir.

Şimdi biraz önce bahsettiğim Urümcü'de bahsettiğim olayları bu duruma getiren durumları arka arkaya sıraladığımızda bu genç çocukların, 1989'da Tienen meydanında Çin'in kurşuna dizeceğini bile bile gösteri yapmasını çok iyi anlıyorum. Oradaki zulmün, oradaki haksızlık adaletsizliğin ne kadar ağır olduğunu ben biliyorum. Uygurlar'ın en zoruna giden şey, Uygurcanın yasaklanması. Bunun nedenini sorduğumda Uygurcanın bilim dili olmadığını, bizim geri kalmamızın nedenini Uygurcadan olduğu söylendi. Bildiğiniz üzere, Orta Asya'da Semerkant, Buhara müspet ilmin merkezi olmuştur. Ali Şir Nevailer, İbni Sinalar çıkmıştır. Uygurcanın bilim dili olmadığı söyleniyor, ancak onların niyeti, Uygur Türklerini asimile etmektir. Asimilasyon politikalarının olmadığını söylüyorlar ancak asimilasyon politikaları açık seçik, acımasızca uygulanıyor. Uygurları son bu duruma getiren, işte bu kültürel haklara yapılan, tabi bunun ekonomik boyutu da var ve saatlerce de anlatılabilir, eğitimci olarak, bugüne kadar gördüğüm üç hükümetin içerisinde, bugünkü hükümet Uygurların kültürel dokusuna çok acımasızca, dokunmuştur. Burada sadece Uygurlar değil, parantez içinde eklemek istiyorum orada 2 milyon Kazak Türküde var. Kazak Türklerinin de durumu da o kadar iç açıcı değildir, Kırgız Türkleri var, bunların nüfusu da ciddi bir nüfus, Özbekler, Tatarlar var bunlar da Türk soylu. Bizim çeşitli tarihçilerin bugüne kadar çeşitli rakamları var. Çocukluk yıllarımızda Çin'in nüfusu ne kadardı, Uygur'un nüfusu ne kadardı, bunları kıyasladığımda, bugün tahminimce Uygurların nüfusu 20 milyon civarında. Ancak Çin 2002'deki nüfus sayımına göre, nüfusun 10 milyon 500 civarında olduğunu belirtiyor. Bu toplumu böyle kolay baskılarla yok edeceğini zannetmiyorum. Dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU: Biz teşekkür ederiz. Meryem Hanım siz bu konuda neler düşünüyorsunuz?

Yrd. Doç. MERYEM HAKİM: Doğu Türkistan meselesini birinci olarak; devlet açısından ikinci olarak ise; toplum açısından ele almak gerekir. Son 2-3 haftada haberlerde gördüğümüz şey, aslında toplumun son derece sağlıklı olarak verdiği tepkidir. Belki insan olarak evinizin yemek masasından oturma odasına kadar, insanların tankların altında ezildiğini, insanların silahla sopalarla yok edildiğini görebilmek, ahlaki etik açısından son derece rahatsız edicidir. Türkiye’de bir tepki vardır; çünkü Türkiye kimlik olarak da Müslüman olan kardeşlerine karşı elbette ki bir yakınlık duyacaktır ve bu da son derece sağlıklıdır. Türkiye’de bulunan herkese, burada bulunan herkese ve Türkiye’de yaşayan bütün vatandaşlara telefonlar geldi, haber yağdırdılar; “ne yapabiliriz bu konuda?” diye.

Müsaade ederseniz tarihe dönmek istiyorum. Şimdiki tarihi ele alırsak eğer; şu anda güç merkezi olan ülkeleri düşünelim. Amerika’nın, Rusya’nın yok olduğu bir dünya düşünün. Bundan yüzlerce yıl önce değil, bundan binlerce yıl önce de değil, bundan on binlerce yıl önce Türk vardı ve Çin vardı. Yani bu İsa’nın binlerce yıl öncesi demektir. Bu binlerce yıllık silsileler içerisinde hala var olan bir Çin Seddi vardır. Bu; Çinlilerin bizden korkarak yaptıkları bir settir. 20. yy ve 21. yy itibarıyla de bir Türk Seddi var. Bu Türk Seddi Doğu Türkistan’dır. Çünkü Türk Seddi ile Çin Seddi arasında on binlerce yıldır bu iki kültür, iki halk kâh yıkılarak, kâh savaşarak, kâh uzun yıllar birbirlerinin egemenliği altında kalarak, yüzyıllardan beri yaşamıştır. Bunu son 50-100 yıl yok edemeyecektir. Bu yüzden tarihteki son 50 yılı çizmek lazım diye söylenir ya, Çinliler bin yıllık politika çiziyorlarmış. Bence onların bin yıllık politikasına değil de, on yıllık politikamıza bir bakalım. O zaman bu mücadelenin nasıl bir şekil alacağı konusunda çabuk karar vermek mümkün değildir. Şimdi şartlar o bölgedeki insanları zor bırakıyor olabilir ama ben bundan 3 ay önce bir kitap kontrolü yaptım ve Tarih Kurumu için yayına hazırladım. Onuncu yüzyıl Gazneli Sultan Mahmut dönemini anlatır. O devrin tarihçisi bütün Orta Asya’dan Hindistan’a kadar gidebilen ve o dönemde Anadolu’ya gelinmemiş bir devir için diyor ki; “Bu Türkler o kadar büyük bir kavimdir ki; bunların sayıları çok fazladır ve bir o kadar kuvvetli bir halktır.” Bundan çok daha önceler gittiğimiz zaman Kaşgar’dan Buhara’dan Hindistan içlerine kadar giden bir varlık söz konusudur. O Tanrı Dağları denen bölgeyi düşünün. Oralarda

Çinlilerle olan mücadeleden bahsedilir ve Tanrı Dağları diye bahsedilen şimdiki Doğu Türkistan'dır. Doğu Türkistan'ın hemen köşesi Urumçi olan dağlar silsilesini gösterir.

Türklük Doğu Türkistan'da son derece kuvvetlidir. Bu Türklük duygusu; Anadolu'ya doğru yansır. Örnek vermek gerekirse; Enver, Halit, Aziz isimleri ve Osmanlı padişahlarının isimleri vardır. Aynı zaman da ne kadar çok Kemal vardır orada. Duygu olarak son derece Anadolu'ya yakındır. Hacca gelmiş olan Doğu Türkistanlı, İstanbul'a uğramamışsa; Haccının tamamlanmamış anlamına geldiğini belirtiyor. İki tane yol vardır: bir tanesi o takdim makam çölünden, o dağlardan geçersiniz ve tek kişilik kervan geçer. Dağın bir ucundan kervan bağıır; öteki kervan gelmesin diye. İki kervan yan yana geçemeyecek kadar dardır yollar. Hindistan yolu ordan hacca gidilir. Öbür taraftan da Sovyetler döneminden önceki dönemde Odessa'dan, Kuzeyden dolaşarak İstanbul'dan geçilir. Karadeniz, Akdeniz, Kızıldeniz ve Mısır'dan dolaşarak hacca gidilir. Bütün bu dönemler içerisinde oradaki bu duygu, bence; şimdiki Orta Asya dediğimiz, şimdi bağımsız olan cumhuriyetlerde yok. 1990'dan itibaren bağımsız olan Kırgızistan'ın nüfusu 3 milyondur. Bunu ben Harvard 'da ki toplantıda da söyledim, 3 milyon Kırgızistan cumhuriyet olma hakkına sahip, 30 milyon Doğu Türkistan insan olma hakkına sahip değil ve insan olarak, toplum olarak sayılmıyorlar. Bu sadece bizim Türk dünyası için değil, dünya ahlakı ve etiği için de bir ayıptır.

Prof. Dr. ALİMCAN İNAYET: Öncelikle Uygur toplumunu yok etmek isteyen Çin toplumu var, onun karşısında yaşamak, var olmak isteyen bir Uygur toplumu var. Bunun dışında yok olmaktan başka, asimile olmaktan başka seçenek bırakılmamış bir Uygur toplumu var. Dolayısıyla son olaylar böyle bir durumun yansımasıdır. O zaman şunu sormamız lazım; “neden Çin yönetimi Uygur toplumunu yok etmek istiyor?”. Bunun mantıklı açıklamasını Erkin Ekrem hocamız söyledi. Doğu Türkistan'ın Çin için; yer altı kaynakları ve stratejik önemi söz konusudur.

Çin yönetimi Pekin de rahat uyuyabilmek için, Çin'in sınır bölgesi olan Doğu Türkistan'ı tamamen kontrol altına almak istiyor. Bunun tek yolu Doğu Türkistan halkını Çinileştirmektir ve bu eski tarihlerden beri

bilinen bir şeydir. Sürekli sınır bölgelerini kontrol altına alırlar, sonra bu bölgeyi Çinlileştirirler, Çin toprağı haline getirirler ve merkezi olarak yönetirler.

Çin yönetimi Uygurlara karşı sürekli asimilasyon politikası uyguluyor diyoruz. Hâlbuki geçenlerde Çin temsilcisi geldi ve Çin yönetiminin asimilasyon politikasının olmadığını savunuyor. Peki, bu gerçekten böyle midir? Elimde şöyle bir makale var ve bu makaleyi hazırlayan yazarının görevi; onuncu ulusal kamu kurultayı dâhili komitesinin heyet üyesi, ulusal halk kurultayı kanun komisyonu müdür yardımcısı, topluluk ordusu genel lojistik bölümü eski siyasi komiseridir. Bunun görüşü tamamen Çin yönetiminin görüşünü yansıtır. Ve diyor ki; “merkezi yönetimde uzun, orta ve kısa vadeli bir takım plan olması lazım. Uzun vadede Uygurları asimile etmek olması gerekiyor. Bunun için ise; Uygurların dilini yok etmek lazımdır. Çincenin Doğu Türkistan’da aktif pozisyonunu koruyup, Uygur dilinin etkisini yavaş yavaş zayıflatmak gerekir. Uygurlar arasında çocukken Çince ve çift dilli eğitimi uygulamaya başlatmak lazımdır. Bir dil milletin canıdır, bir milleti istediğın gibi yok etmenin yolu dilini yok etmekten geçmektedir. Bununla da kalmayıp reform Uygur Türklerini asimile etmek için hazırlanmış reformdur. Uygur toplumlarında okuyanlar Uygurca Arap alfabesini okuyamaz. Arap alfabesiyle yazılmış tarihi eserleri okuyamazlar. Medeniyet yönündeki kopukluk gün geçtikçe ağırlaşarak Çinlileşme gittikçe yakınlaşmıştır.” Çinin resmi asimilasyon politikası 1960’lardan itibaren başlamıştır. Ve yazar şunu ilave ediyor;“ Sincan’ın alt yapı inşaatına büyük yatırım yapmak batı bölgesini geliştirme rüzgârından yararlanarak pek çok göçmeni Sincan’a nakletmek mümkündür. Şimdi Ürümçi’yi görüyoruz her tarafta gökdelenler var, peki Çin bunu neden yapıyor? Göç etmiş Çinlileri burada tutabilecek için ve iç bölgelerdeki Çinlilere bu bölgeyi cazip kılmak için... Uygurların menfaati için yapılan bir yaptırım değil ve bunu kendisi söylüyor zaten. Bu rüzgârdan daha çok yararlanıp buraya daha çok Çinli göçmen yollamaya çalışıyorlar.

Terör eylemlerine kesin darbe vurulması gerektiğini düşünüyorlar. Teröristler teslim olduktan sonra hiç tereddütsüz öldürmek, uluslararası insan hakları örgütlerinin müdahalesine asla bakmamak gerektiğini vurguluyorlar. Uluslar arası önlemler alınmasını savunan

Çin hükümetinin elinde Yunanistan kozu, Kıbrıs kozu, Türkiye'ye yönelik seyahat ve ekonomik kozu, Kürt kozu var.

Çin şunu savunuyor: Elbette gözümüzü sadece Doğu Türkistan terörizmine dikersek çok yüzeysel olur. Yani Çin'in Doğu Türkistan'a yönelik politikası asimilasyon politikasıdır. Bu 60 yıldır devam ediyor ve Doğu Türkistan'la olan her politika temelde asimilasyon olduğu ortaya çıkıyor. Dolayısıyla bu durum bugünkü olaylara kadar gelmiştir. Bu asimilasyon politikasını aşama aşama incelersek:

1. Aşama; Uygur alfabesinin değişmesi, milli bilincin ve kimliğin yok edilmesi
2. Aşama; bölgelere yoğun göçler sağlamak
3. Aşama; bölgede defalarca nükleer deneme yaparak; yüz binlerce Uygur Türk'ünün hayatına son vermek
4. Aşama; çift dille eğitim politikası (bahanesi ise Uygur Türkçesi bilim dili değildir) Bütün okullar Çince eğitim alacak ve öğretmenler Çince dersi bilecek, ders veremeyecek durumda olanlar tasfiye edilecek
5. Aşama; Milyonlarca Çinliyi Doğu Türkistan'a getirdiler ve iş verdiler, bir taraftan da Doğu Türkistanlıları alıp Çin'in uç bölgelerine yerleştirdiler. Bu da başlangıçta söylediğim gibi asimilasyon politikalarının başka yönüdür. Bunu Çin nasıl izah ediyor dersiniz? Çin'in bahanesi istihdamdır. Buradakilerin işsiz olduğunu ve iş bulmak için yer değiştirildiğini öne sürüyorlar. Asıl amaç Uygur gençlerini Çin'e nakledip ikinci kuşak evlatlarını kolayca Çinlileştirebilmektir. Arka planda bu olmasına rağmen, Çin yönetimi istihdam yaptığını savunuyor.
6. Aşama; Din ve ibadet özgürlüğünü mümkün olduğu kadar kısıtlamak. Dine bu kadar önem vermesinin sebebi; din kimlik oluşumunda önemli bir faktördür. Halk dini inançlarından mahrum kalırsa milli kimliğini oluşturamaz.

Bütün bunlar yan yana geldiği zaman Çin'in asıl politikasını algılayabiliyoruz. Çinliler istedikleri kadar böyle politikaları olmadığını savunsalar da; bu hiçbir şey ifade etmez. Fakat biraz önce bahsetmiş olduğum yazar, Çin'in karar mekanizmasında yer alan biridir. Diğer devlet kurumundaki pek çok memurun ondan haberi olmayabilir ama devletin iç kısmındaki strateji bu.

Prof. Dr. MAHMUT KAŞGARLI: Doğu Türkistan Türkiye coğrafyasında çok önemli bir stratejik konuma sahiptir. Türk kültürünün altın eşiğidir. Milattan sonra Uygur Türkleri Doğu Türkistan'da imparatorluk ve devletler kurmuşlardır. Bunun en güzel örneği 20. yy da 1944'te kurulan Doğu Türkistan Cumhuriyeti'dir. 1949'un sonlarında Stalin'in başkanlığında Sovyetler Birliği Doğu Türkistan'ı işgal etti. Fakat işgal ettiği zaman çok hilekâr bir şekilde işgal etti. Kendilerinin yardım için geldiklerini söylediler, bu milletin eksik kısımlarını tamamen temizleyip, refah getireceklerini vaat ettiler. Sizin bu bölgeyi kendinizin yönetmenize de yardımcı olacağız dediler. Bir yardım gelmiş gibi gösterdiler. "Bizim ecdatlarımız sizi çok ezdiler, çok hor gördüler, biz onun için geldik" diyerek Doğu Türkistan'ı ele geçirdiler. Bu işgalden sonra yavaş yavaş oraya yerleştikten sonra soykırım başladı. Kültürümüz yok edildi. Siyasi baskı sömürge siyaseti ilerledikçe orada zulüm daha da kuvvetlendi. O kadar aydınımız var kendi dış siyasetimizi kendimiz devam ettirsek iyiydi. Böylece resmi devlet standardına erişebiliriz. Fakat birçok aydın kurşuna dizildi, idam edildi. Demek ki 1949'dan şimdiye kadar Çin zulmü daha da katlanarak devam etti. Şuan olan olaylar ani olaylar değildir. Bu zulmün, bu haksızlığın, bu adaletsizliğin yüzünden Doğu Türkistan'ın verdiği tepkidir. Doğu Türkistan'daki gençler hayattan zevk alamıyor. Hayattan bir beklentileri de kalmamıştır. O yüzden ölmekten başka çareleri kalmamıştır.

Çinliler için Doğu Türkistanlılar teröristtir. O insanlar barışçıl yollarla gösteri yapmaları yasaktır Çin'de. Esas kanunda gösteri yapma hakları olduğu, toplanma haklarının olduğu yazmaktadır. Altmış sene içerisinde arkadaşların söylediği gibi çok olaylar oldu. Bunların bir kısmı kamuoyuna yansımada. İletişim şimdiye göre daha gelişmemiştir ve internet bu kadar yaygın değildi. Onun için birçok hadise az bilinmektedir, tam manasıyla yansımamıştır. Urümçi'de çıkan olaylar bundan ibaret değildir, her sene olaylar olmuştur ve tepkiler olmuştur. Çin'de bunu kanlı bir şekilde bastırmıştır. Burada esas mesele olayların asıl sorumlusu Çin'dir. Bu konuda Türkiye Cumhuriyeti sert bir tepki gösterdi. Çinlilerin yaptıklarına soykırım, vahşet dedi. Bazı görgü tanıkları diyor ki; "benim bir akrabamın oğlu 3- 4 gündür yoktu, biz de karakola gittik ve oğlanın nerede olduğunu sorduk. Oğlunu bilmiyoruz ama dün 3- 4 kişiyi kurşuna dizdik, belki oğlun onun arasındadır dediler." Yani bu Çin'in yaptığı vahşettir. Çin; Birleşmiş Milletler'in

insan hakları beyannamesine imza atmış bir devlettir. İnsanları öldürmesi, gösterileri bastırması insan haklarını yok saydığını gösterir. O yüzden uluslar arası bir mesele olmuştur.

Çin komünist hükümeti çok saygısızlık yapıyor. Tayyip Erdoğan'ın sert tepkisini sorumsuzca bir açıklama olarak algıladığını söyleyen Çin hükümeti, Türkiye ile ilişkilerinin zedelendiğini belirtti. Onlara göre Başbakan Tayyip Erdoğan'ın sözü yanlış bir yorum, yanlış bir nitelendirme ve bunun geri alınmasını istemektedirler. Zaten Orhun Abideleri'nde bizim ecdadımız Çin'in hilekâr olduğunu, sahtekâr olduğunu yazmışlardır.

Uygur Türkleri birçok iftiraya maruz kalmıştır. Hatta birçok Çinliyi öldürdüklerini söylemişlerdir. Çin çok itibar verdi Türkiye'ye. Birleşmiş milletlerin daimi üyesi, büyük bir devlet, Kıbrıs sorunu var, PKK meselesi var her şeyi yaptırabilirim düşüncesi var Çin'de. Biz Çin'in yalancılığını, dolandırıcılığını biliyoruz. Ama başka insanları kolay kandırıyor. Yalan ve iftira ile kandırıyor. Onun için Doğu Türkistan'da asıl mesele bağımsızlık meselesidir. Bağımsızlık olmadan mesele çözülmez.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU: Mahmut Bey'e çok teşekkür ediyoruz. Bu konuda neler yapılabileceği üzerinde 2. oturumda duracağız. Konuşmacılara da farklı ve önemli tespitlerinden dolayı teşekkür ediyoruz. Bu siyasi, tarihi, kültürel, sosyoloji, iktisadi, dil, din gibi konular tarihsel bir perspektifle ele alındı. Uygun görülürse 2. oturumda hem ulusal, hem de uluslar arası platformda ne yapılacak sorusunu ele alarak, incelemeye çalışalım. Burada sadece 'Türkiye ne yapmalı değil, Uygur Türkleri ne yapmalı.' Birleşmiş Milletler ve benzeri kuruluşlar ne yapmalı, bunun iktisadi boyutları neler, kültürel anlamda neler yapılabilir ve kısa, orta vadede bir takım önlemlerle, bu sorunu ortadan kaldırmak pek mümkün gözüküyor ama bir takım önlemlerle bazı izale edici önlemler alınabilir mi konusunu tartışacağız.

İKİNCİ OTURUM

Dr. UYGUR TAZEBAY: Teşekkür ederim. Bu yıl Mayıs ayının son haftasında Washigton' da Dünya Uygur Kurultayı düzenlendi. Bu kurultaya Seyit Bey katıldı. Erkin bey ve Hamit Göktürk Bey 'de bu kurultaya katıldı. Şimdi bu ikinci turda uygun görürseniz Seyit beyden oradaki toplantıyı kısa bir süreliğine aktarmasını rica ediyorum. Toplantı da aynı zamanda Seyit Bey, Rabia hanımın ardından ikinci başkanlığa seçildi. Sekreteryaya'dan da bir şey rica edeceğim notlar rapor haline dönüştürüldüğünde, Seyit Bey'in esas görevi buradaki derneğin Genel Başkanı olmakla beraber, Dünya Uygur Kurultayı ikinci başkanı seçildiğini bir not alırsanız iyi olur.Sayın büyük elçi hoş geldiniz. Efendim bu bakımdan ziyade ikinci turda sayın dekanımızda uygun görürlerse bundan sonra ne yapmak lazım önemli olan konulardan biriside bu. Seyit Bey bu konuda bilgilendirirse bizi memnun eder.. Teşekkür ederim.

SEYİT TÜMTÜRK: O zaman şöyle yapalım Hocam kendi konuşma hakkım saklı kalmak kaydıyla kurultayla ilgili kısaca birkaç cümle hocamın sorusuna cevap vereyim. Şimdi Dünya Uygur Kurultayı yada Dünya Uygur kongresi ilk temelleri 1992 yılında bizimde kurucuları arasında bulunduğumuz Doğu Türkistan Milli Merkezi ismiyle ilk temelleri İstanbul'da atılmıştır. Yani şu anki Dünya Uygur Kongresinin temelleri İstanbul'da atıldı. TabiDoğu Türkistan Milli Merkezi Mesut Yılmazın 1998-36 numaralı genelgesiyle daha sonraki yıllarda sürgüne gönderildi. 1992 yılında kurulan Doğu Türkistan Milli Merkezi. sürgüne gönderdikten sonra Türkiye'de 1998-36 numaralı genelge ile Doğu Türkistan'la ilgili teşkilatlar, sivil toplum örgütleri dernek ve vakıfların çalışmaları tamamen engellendi hatta Doğu Türkistan'ın Ay yıldızlı gök bayrağı yasaklandı, Doğu Türkistan ismi yasaklandı, ve hatta Doğu Türkistan'la ilgili faaliyetlere kamu görevlilerinin katılması yasaklandı tabiri caizse Doğu Türkistan davası Türkiye'de bitirildi boğuldu. Burada ne Doğu Türkistanlıların ne de Türkiye Cumhuriyeti Milleti ve Devletinin menfaatleri söz konusu değil. Burada o dönem iktidarı elinde bulunduran Başbakan onun çevresinin ve Türkiye'deki bazı büyük işadamlarının Çin'deki milyar dolarlık yatırımlarının söz konusu olduğunu hatırlatmak isterim. Türkiyedeki siyasetçilerin Çin lehine verdikleri büyük tavizlere rağmen Türk –Çin ilişkilerindeki Türkiye

aleyhine geişmeleri kısaca belirtmek isterim.

- 1- Ticari manada yaklaşık Çinden 15 milyar dolar ithalatımız varken ihracatımız henüz 1 milyar dolar dahi değildir.
- 2- Çin Birleşmiş Milletlerin veto hakkına sahip 5 daimi üyesinden birisi olmasına rağmen başta Kıbrıs meselesi olmak üzere hiçbir uluslar arası meselede Türkiye lehine almış olduğu tek bir karar dahi yoktur. Tam aksine Kıbrıs Rum Yunan tezini savunmaktadır.
- 3- 2000 li yıllarda Ukrayna tarafından savaş gemisi olarak imal edilen Varyak gemisinin boğazlardan geçişi Türkiye-Çin arasında küçük çaplı bir kırıze neden olmuştu. Bu kırıze Çin tarafının size 200 milyon turist göndereceğiz vaadi ile aşılmış ancak beklenen 200 milyon turist bir türlü gelememiştir. Çin tarafınca turistik amaçlı olarak kullanılacağı belirtilen varyak maalesef belirtilenin aksine modern bir uçak gemisi olarak dizayn edilmiştir.
- 4- Askeri açıdan beklediğimiz Çin füze teknolojisi de komşularımızın birçoğuna verilmesine rağmen maalesef bizden esirgenmiştir.
- 5- Türkiye'nin toprak bütünlüğüne yönelik faaliyetlerde bulunan bazı bölücü örgütlerin Çin'den destek aldığı da bilinmektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren Maocu bir siyasi partinin adeta Çinin Türkiye'de ki istihbarat birimi gibi çalıştığı da bir gerçektir.

-Bütün bu tavizine rağmen taviz maalesef Türkiye'ye karşı Çin'i çok küstah hale getirmiştir. Yani bugün meydana gelen katliamların asıl müsebbihi dönemin Başbakanı Mesut Yılmazın o 1998-36 numaralı talihsiz genelgesidir. Türkiye Doğu Türkistan davasını o tarihten itibaren unutmuş; Çin'in insafına terk etmiş adeta Çin burada istediği gibi hak ihlallerini ve katliamları Türkiye'nin ve dünya'nın gözüne baka, baka uygulamıştır. Şimdi Dünya Uygur kongresinin 2009 yılı yani bundan 2 ay kadar önce Amerika birleşik devletlerinde Washington şehrindeki kongresine getireceğim.İstanbul'da kurulan kongreyi tarih alacak olursak 6. Kurultayımız, Münih'dekini tarih olarak alırsak üçüncü kurultay olarak ele alabiliriz. ABD Beyaz Sarayın ofisinde bu kurultay gerçekleştirildi. Tabi bu psikolojik açıdan Çin'e karşı çok önemliydi. Bu kurultayın Beyaz saray'da gerçekleştirilmiş olması Çine karşı bir zafer olarak nitelendirilebilir.Yine bunun yanı sıra iki senatör ve beş kongre üyesinin katılımıyla ve her katılımcınının Doğu Türkistan'daki meseleyi çok geniş teferruatıyla konu eden konuşmaları

kongremizi Uluslar arası boyutta dikkate değer bir seviyeye taşımıştır. Burada aynı gün Amerika Birleşik Devletleri başkanı Obama'nın Guantonamo 'daki Uygurlarla ilgili açıklaması vardır ki kurultayın açılış günü yani açılış seronomisinin gerçekleşeceği gün Obama'nın Guantonamo'da ki Uygurlarla ilgili beyanatı bence Çin'e karşı ve Doğu Türkistanlılara yönelik ince bir mesajdır. Tabii bu kurultayda Rabia Kadir Hanım, bütün delegelerimizin yani yaklaşık 30 ülkeden gelen 116 delegenin oybirliği ile dünya Uygur kongresinin başkanlığına seçildi. Ve teşkilatlanmamızda bize de Dünya Uygur kongresinin teşkilatlardan sorumlu Genel başkan yardımcılığı görevi verilmiş oldu. Dünya Uygur kongresi şu anda Doğu Türkistan'ı temsil eden uluslar arası hukuk çerçevesinde kurulmuş Uluslar arası alandaki Doğu Türkistan'ı temsil eden en üst sivil toplum örgütüdür. Ve hatırlayacaksınız geçmiş günlerde Çin Komünist partisi hükümet sözcüsünün beyanatında patlak veren olayları halk ayaklanmasını Dünya Uygur kongresi Başkanı Rabia kadir Hanımın ve üst yöneticilerin teşvik ettiği ve kışkırttığına dahil yalan haberler medyamızda gündeme geldi. Bunu da reddediyorum buradan Dünya Uygur kongresi halkımızı provokatif eylemlere davet ederek sokağa döküp ardından Çin Komünist işgalcilerinin kurşunlarına hedef gösterecek kadar ahmak ve hamaset yüklü bir teşkilat değildir. Biz Çin komünistlerinin nasıl bir provokasyonla halkımızı katledeceğini çok iyi bildiğimiz için hatta bu olaylardan bir hafta on gün önce ben Erkin Emet bey kardeşimize, Amerika'nın sesi radyosunun Türkiye'deki şefine vermiş olduğum bir mülakatta şunu aynen söyledim. Önümüzdeki 1Ekim 2009 Çin komünist yönetiminin Doğu Türkistan'ı işgalinin altmışıncı yılı altmışıncı yılda bir gövde gösterisi adeta tehdit manasında Çin komünist yönetimi Doğu Türkistanlılara karşı bir güç kullanımı yada bir provokatif eyleme girişebilir. Halkımızı ben burada sükunete sabra ve akli selime davet ediyorum. En ufak bir provokatif eylemde dahi olaya taraf olmaması, sokağa dökülmemesi ve Çinin oyunlarına alet olmaması için ben radyodan bunu ilan ettim. Bu kayıt radyonun arşivleri incelendiğinde bizim halkımızı neye davet ettiğimiz ve ne yönde teşvik ettiğimiz çok açık ve net olarak görülecektir. Bunu da belirtmek isterimki O katliamın müsebbihi ve sorumlusu da 1949'da Doğu Türkistan'ın toprak bütünlüğünü bozarak işgal eden ve altmış yıldır Doğu Türkistan'ı sistematik asimilasyon politikası ile yöneten Çin Komünist partisidir. Bunu belirttikten sonra şimdilik yeterli mi? Uygur hocam?

Dr. UYGUR TAZEBAY(Eski YÖK Başkan Vekili)

Yeterli mi? Arkadaşlar

SEYİT TÜMTÜRK :

Bu konuyla ilgili soru sormak isteyen var mı?

Prof.Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU

Bu toplantıyla ilgili biraz önce hocam bize birtakım dokümanlar verdi bende bunların fotokopilerini alacağım. Raporumuza bunlara ilişkin bazı bilgileri aktarmamızda mahsur yok herhalde?

SEYİT TÜMTÜRK

Tabi,tabi...Bir cümle ilave edersek hocam. Dünya Uygur kongresi Uluslar Arası ruh çerçevesinde ve uluslar arası kanunlara riayet eden tamamen yasal bir sivil toplum örgütüdür. Bunun da altını çizmek isterim. Çünkü teşkilatlarımızın hemen hemen yüzde 70'lik kısmı Avrupa, Amerika ve Kanada gibi batılı ülkelerde yer almaktadır ki; Çin'in sözüne ettiği terörist faaliyetler de bulunmuş olsaydı, bu teşkilatlarımız Batılı demokrasilerde buna müsaade edilemeyeceği bunun mutlaka bağımsız yargıya taşınacağını da vurgulamak isterim. Yani burada Çin'in iddiası tamamen boştur. Şimdi son olaylara gelelim

Dr. AHMET ZEKİ BULUNÇ (Başkent Üniversitesi Öğretim Görevlisi)

Ben bir şey sorabilir miyim?

SEYİT TÜMTÜRK

Buyurun.

Dr. AHMET ZEKİ BULUNÇ

Az önce sözüne ettiğiniz Obama'nın verdiği ince mesajın sizce en önemli unsuru neydi? Bunu geçtiniz.

SEYİT TÜMTÜRK

Tabi şöyle. Orada mesaj şuydu. Uygurlarla ilgili zaten biliyorsunuz Doğu Türkistan'daki kardeşlerimiz Çin'de hayat hakkı bulamadıkları için onun da altını vurgulayayım Niçin Guantonamo'da Uygurlar var sorusu akla gelebilir. Doğu Türkistan'da çok yoğun bir insan hakları

ihlalleri, siyasi tutuklamalar, ağır cezalandırmalar ve idamlar söz konusu olduğu için Doğu Türkistan'daki kardeşlerimiz Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan başta olmak üzere Pakistan gibi Nepal gibi sınır ülkelere kaçmışlardır. Bu Kardeşlerimizin bu kaçışları maalesef o ülkelerin özellikle Şangay işbirliği örgütü kurulduktan sonra Çin 'e iadeleri ile büyük sıkıntılar yaşamışsızdır. Sadece ve sadece Afganistan'daki o radikal gruplar Doğu Türkistan'dan kaçan siyasi sığınmacı kardeşlerimize kucak açmış ve bir tek Afganistan'daki bu teşkilatlanma, Doğu Türkistanlıları Çin'e iade etmemiştir. Bu yüzden geçtiğimiz yıllarda Afganistan'a odaklanan bir göç yada bir yığılma Doğu Türkistanlılardan söz konusudur ki bu Uluslar arası terörizm yada Uluslar Arası terörizmin bir parçası olarak değil, radikal gruplarla işbirliği değil Amerika'ya yada Batı'ya karşı değil sadece ve sadece kendi canını kurtarabilmek için orada mecburiyetten bulunan kardeşlerimizin pozisyonu idi. Amerika'ya yapılan 11 Eylül saldırılarından sonra Amerika'nın radikal terörle mücadele bağlamında ülkelere yapmış olduğu ya yanındasın ya karşımda teklifine Çin büyük bir kurnazlıkla Doğu Türkistan İslam partisini terör listesine alırsan seninle işbirliğine varım dedi. Amerikada tarihi bir hata yaparak sözde Doğu Türkistan İslam partisini terör listesine almış oldu. Çinde bu fırsatı çok iyi değerlendirerek tüm Türkistanlıları terörün bir parçası gibi göstermeye çalıştı. ABD nin 11 Eylül olaylarını gerekçe göstererek Afganistan yaptığı müdahalede 23 Doğu Türkistanlı operasyon sonucu ele geçirildi. 23 kişiydi bunlar Guantanamo'da Uygur Türkleri Araplardan sonra millet olarak ikinci millet. Bunların beşi bundan yaklaşık dört sene önce Arnavutluk'a siyasi sığınmacı olarak teslim edildi ve Arnavutluk kabul etti. Ve Çin'in iddia ettiği gibi bunların hiçbirisinin terörist olmadığı İslami terörle, radikal terörle ilintisi olmadığı bağımsız mahkemelerce tespit ve tescil edilerek bunların suçsuzluğu ispat edildi. maalesef Çin'in baskısı sonucu hiçbir ülke hiçbir demokratik ülke Türkiye'miz başta olmak üzere bu kardeşlerimizi kabul etmediler. Bu sebeple hala şu anda Guantonoma'da on yedi kardeşimiz tutuklu bulunuyor. Geçtiğimiz günlerde dört tanesi, İngiliz hakimiyetindeki Bermuda adalarına teslim edildi. On yedi kişi kendilerini kabul edecek herhangi bir ülke bulamadıkları için mecburi ceza evi hayatı yaşamaktadır. Şimdi burada Obama'nın açıklaması Uygurların mahkeme tarafından suçsuz bulunduğu taktirde serbest bırakılabileceğine yönelik bir açıklamaydı ki Çin bunları suçlu olarak

iddia ediyor ve bunları tamamen terörist olarak iddia ediyordu. Çine karşı verilen bu mesaj hakikaten Dünya Uygur kongresinin açılış seronomisin gerçekleştiği bir saatte aynı saate yapılmış olması bu manada Çine karşı bir mesaj olarak algılanır diye düşünüyorum.Şimdi son olaylarda bu 26 haziran Gangdong eyaletinin Şavguan Şehrin de meydana gelen olaylarla 5 temmuzdaki olayların tarihi bir mesaj içerdiğini buradan hatırlatmak isterim. Bu mesaj neydi? 1949 da işgal ettiği Doğu Türkistan'ı 2009'akadar bugüne kadar elinde bulunduran Çin Doğu Türkistan'ı tekelleştirmiş durumdadır; yani orayı hiç kimseyle paylaşmak istemiyor. O bölgeyi tamamen kendi toprağı haline getirmek içinde her türlü devlet politikasını uyguluyor.Ve 1000 yıllık Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa bir Türkiye cumhuriyeti cumhurbaşkanı Doğu Türkistan'a bir tarihi sefer, bir ziyaret gerçekleştirdi ki o tarih 26 haziran 2009. Ve olayların patlak verdiği yatakhane baskını diye adlandırabileceğimiz yada yatakhane katliamı diye adlandırabileceğimiz bu olaylarda sayın Cumhurbaşkanımızın Doğu Türkistan ziyaretleriyle aynı tarihe denk düşüyor. Burada Çin bu bölgeyi Türkiye Cumhuriyeti Devletinin siz hatırlarsınız yüzlerce iş adamı, bürokrat ve sivil toplum önderiyle birlikte gerçekleştirildi sayın Cumhurbaşkanımızı bu ziyareti ile Doğu Türkistan ilk defa Türkiye aracılıyla Dünya'ya açılacaktı, ekonomik ilişkiler geliştirilecek, kültürel ilişkiler geliştirilecek ve 60 yıldır kapalı kutu halinde tutulan Türkistan ilk defa nefes alacak ve gözlerini Dünya'ya açacaktı.Ve Çin'de orda istediği gibi hak ihlallerini gerçekleştiremeyecekti. Gangdong eyaleti Şavguan şehrindeki bu katliam bence hem Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanına bir mesaj Ve yine Doğu Türkistan'daki Türk kökenli çoğunluğa da sakın ha! Türkiye'ye güvenme seni ezerim sana haddini bildiririm sende sakın başkaldırayım deme diyerek iki yönlü bir mesaj verilmiş oldu. Burada niçin Şanghuan şehri seçildi dersiniz tabi bu bizim tezimizdir, akside olabilir. Kontrol edilebilir bir kriz yada kontrol edilebilir bir mesaj vermek is. Ama Çin'in planları tamamen ters düz olarak, kontrolden çıkarak Urümçi'ye sızdı. 5 Temmuzda 1600 tane öğrenci ve öğretim üyesi Çin bayrakları yani kızıl Çin bayrağını alarak biz bu devlete tabiyiz biz bağlıyız bu devlete ama bizim insanca yaşama haklarımız bize verilsin o katliamın hesabı sorulsun niçin bu insanlar katledildi ve katledilen insanlar gece 02.00'de sabah saat 7.00'a kadar niye müdahale edilmedi. Bu çok önemli yine burada şunu hatırlatmak isterim. Birileri Amerika bunu provoke etti diyor.,Türkiye

bunu provoke etti diyor,Dünya Uygur Kongresi bunu provoke etti Çin'i parçalamak için diyor. Şunu sormak isterim bunu soranlara. Gece saat 02.00'de üç bin eli sopalı militan Çinli'yi Şavguan şehrindeki yatakhaneye toplayan güç kim?gece 02.00'de başlayan saldırılar neden sabah 07 ye kadar engellenmedi? Niçin müdahale edilmedi? Saldırganların tamamı Çinli bunlar Türk değil, yada Amerikan kollu kuvvetleri değil. 3000 Çinli'yi gece 02.00'da oraya toplayan güç kimse katliamın sorumlusu olan güçte odur.sorumlu tamamen bu güçtür.Çin 2002 yılında MHP Genel Başkanı sayın Devlet Bahçelinin Başbakan yardımcısı sıfatı ile Türkiye'den Doğu Türkistan'a yapılan ilk üst düzey ziyarette de bu tip bir provokasyon yapmış ve Uygur Türkçesi yasaklanmış, ve binlerce tarihi eser imha edilmişti.Burada tabi ki bu mesajla birlikte belki onlarca yıl Türkiye'den bir üst düzey bir Cumhurbaşkanı belki Doğu Türkistan'a bir daha gidemeyecek. Çin burada amacına ulaşmıştır. Bir başka ülkenin de bir yetkilisinin Doğu Türkistan'a gidebileceğini ben zannetmiyorum. Çünkü şuanda bir kaos ortamı vardır. Ve Çin burada hedefine ulaşmıştır. Şimdi Türkiye Çin ilişkilerine geldiğimizde maalesef Türkiye Cumhuriyeti'nin Sayın Başbakanımızın çok net tavrı vardır. Ve burada öncelikle ilk günlerde vahşet daha sonra katliam soykırım daha sonra bizim soydaşımızdır kardeşimizdir bizde o topraklardan geldik bu olaya,bu katliama tarafsız kalamayız ve en son bu olayı Birleşmiş Milletler, AGİT ve İslam konferansına taşıyarak uluslar arası bir gündem oluşturacağım sözü ve Doğu Türkistan'da Çin katliam gerçekleştirmiştir; bu görüşümü ben her platformda savunurum diyerek çok net ifade de bulunmuştur sayın Başbakan. Tabi burada Çin tarafının verdiği açıklamalar Türkiye'nin Çin'in iç işlerine müdahale ettiği doğrultusunda halbuki burada Türkiye'nin Çin 'in İç İşlerine müdahalesi söz konusu değil, burada bir insanlık dramı yaşanmakta, bir katliam, bir vahşet yaşanmakta buna değil Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ehli insaf, adalet duygusu olan herhangi bir insan, sayın Başbakan'ın ağzıyla yaklaşması gayet normaldir. Oysa, baktığımızda Türkiye'de Çin komünist partisinin bir siyasi parti eliyle Türkiye'de kaos yarattığını Maocu bir siyasi partinin Türkiye'de adeta Türkiye'nin resmen İç işlerine müdahale ettiğini biz sık sık basında görüyoruz buna şahit oluyoruz. Ben buradan bu şahsın ismini söylemek istemiyorum ama Türkiye'nin iç işlerine müdahale maalesef Çin tarafından olmaktadır Son yıllarda ODTÜ, Bilkent, Gazi vb. üniversiteler deki toplantılarımız Çin baskısı ile iptal edildi.En son

26 Haziran 2009 tarihindeki Şavguan'da ki olayları protesto amaçlı İstanbul Tarabya'da ki Çin Konsolosluğu önünde protesto mitingi tertip ettik. Çin'in Ankara'daki büyük elçiliği bütün diplomatik nezaket kurallarını çiğneyerek.adeta Türkiye'nin iç işlerine karışmasına Tarabya İlçe Emniyet Müdürlüğüne direk yazı yazarak güvenlik tedbiri alınmasını istemektedir. Buradan sormak istiyorum. Kim kimin iç işlerine karışıyor?

Burada Türkiye ne yapmıştır? 5 Temmuz olayları sonrası,5 Temmuz Doğu Türkistan katliamı sonrası Türkiye'nin gerek hükümet, muhalefet, iktidarı, halkı, basın ve medyası ile tek vücut olarak göstermiş olduğu adil yaklaşım Türkiye ile Çin arasında son yirmi yıldır seyreden anormal ilişkileri hakikaten altını çizerek söylüyorum, anormal bir ilişki vardı Türkiye ve Çin arasında; tamamen Türkiye'nin aleyhine Doğu Türkistan'ın aleyhine, Çin ve Türkiye'deki bir avuç mutlu azınlığın menfaatine yönelik bir ilişki vardı. 5 Temmuz'dan sonra bu adil bir şekilde 2 tarafında menfaatine bir zemin hazırlayacaktır. Bundan sonra Çin Türkiye'ye gerçekten saygı duyacaktır. 1 mart tezkeresinde Amerika birleşik Devletleriyle olan o zamana kadar anormal ilişkiyi nasıl 1 mart tezkeresi Türkiye ile Amerika arasında iki tarafında onurlu iki tarafında menfaatini koruyacak bir ilişkinin açılması için zemin hazırlamıştır. 5 temmuz olayları da bundan sonra Türkiye ve Çin arasında adil bir ilişkinin, birbirine karşılıklı saygıya dayalı ilişkinin oluşması için milat olacaktır. Burada yine Türkiye'de üzülerek söylüyoruz, bu olaylar gündeme geldiği günden bugüne toplumun %99 'unun bizimle birlikte olduğunu görmekte birlikte, yine çok az bir kesimin Çin'in ticari ayrıcalığına, ticari iltimasına mazhar olan bir grup kesimin burada yine Çin'le ilgili lehine yayın yaptığını görüyoruz bundan da üzüntü duyuyoruz. Bu insanlar kesinlikle Türkiye toplumunu 70 milyonluk Türk milletini temsil etmemektedir. Bunu vurgulamak isterim. Tabi ki burada İslam Dünya'sının ve Türk Dünya'sının tepkisizliğine birer cümle vurgu yapmak gerekirse, İslam Dünyasında şöyle bir yanlış algılama var: İsrail-Filistin meselesinde Çin'in son yıllarda Amerika- İsrail ittifakına karşı Çin'in İslam Dünyası'na ve Filistin'e göstermiş olduğu ilgi alaka ve ticari ilişkiler maalesef İslam Dünya'sında Çin'e karşı bir muhabbet, bir sevgi meydana getirmiştir. Bu sevgi ve muhabbet tamamen sahtekar, iki yüzlü, gerçeğe yansımayan, gerçeği yansıtmayan bir ilişkidir ki; Çin

bugün Filistin, İsrail meselesinde Filistin'deki Müslümanlara destek verdiğini söylüyor ama Doğu Türkistan'daki Müslümanları eziyor onları imha etmeye çalışıyor. Burada bir adil yaklaşım söz konusu değildir. Tabi İslam Dünya'sı önümüzdeki yıllarda Çin'in bu sahtekar politikalarıyla ilgili mutlaka kendi tezini, kendi düşüncelerini test etmek ve gözden geçirmek durumundadır. Türk Dünya'sına geldiğimizde de Şangay İşbirliği örgütüyle de birlikte malum Batı Türkistan'ın 90'lı yılların başında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte bağımsızlığını elde etmesi sonucu Bağımsız beş Türk Cumhuriyeti tarihte yine yerini almıştır. Biz bundan çok onur duyduk çok mutlu olduk. Çokta sevindik, kendi bağımsızlığımız kadar da sevindik ama maalesef üzülmüyoruz Çin bu bağımsızlık hareketinin Doğu Türkistan'a ilham kaynağı olabileceğini, Doğu Türkistan'a da sıçraya bileceği endişesiyle ilk yaptığı icraat Şangay İşbirliği örgütünü kurmak olmuştur ki burada ilk müttefik Çin'in yanında Rusya yer almıştır ki, Rusya'nın Çeçenistan meselesi bu konuda Çin'le birlikte hareket etmeye mecbur etmiştir. Şimdi bu Şangay İşbirliği Örgütünün yapmış olduğu antlaşmalar gereği maalesef Doğu Türkistan'la ilgili bu katliamda başta Kazakistan Kırgızistan Özbekistan olmak üzere hiçbir Türk Cumhuriyetinde tepki ya da toplumsal dayanışma maalesef olmamıştır. Geçtiğimiz hafta içerisinde Kazakistan'daki Uygur kardeşlerimiz kısmen bir tepki ortaya koymuştur ama bu beklentilerimizi maalesef karşılamamaktadır. Çin tehdidine karşı ne yapabiliriz? bu olaylara karşı çözüm nedir dersiniz? Çin sadece Doğu Türkistan için mesele değildir, Çin eğer önümüzde ki on yıllar içerisinde Doğu Türkistan'ı hazmeder, o bölgeyi ilhakı sonucu tamamen Çinleştirirse tehdit ondan sonra başlayacaktır ki; Türk Dünya'sı ciddi bir şekilde Çin istilası ile karşı karşıya kalacaktır. Doğu Türkistan, Türk Dünya'sının gerek fiziki yapısıyla, gerek siyasi yapısıyla Çin'in seline karşı doğal bir kaledir. Bu kalenin öncelikle Türk Dünya'sı tarafından desteklenerek Çin işgalinin Batı Türkistan'a sıçramasının engellenmesi gerekmektedir, bu çok önemlidir, aksi takdirde öncelikle Batı Türkistan işgal edilecek daha sonra Çin bütün Dünya'ya bir tehdit olarak ortaya çıkacaktır. Biz memnuniyetle şunu görüyoruz :bu olaylar vuku bulduktan sonra bazı ülkelerin direk bizimle irtibata geçip olaylarla ilgili bilgi almak istedikleri ve olaylarla ilgili ilgi ve alakalarının olduğunu bize yansıtmaları bu manada, bu ülkelerinde : başta Japonya, Hindistan gibi ülkelerin Malezya, Endonezya gibi ülkelerin Çin tehdidinin farkına

vardığını göstermesi açısından önemlidir ki, önümüzdeki yıllarda mutlaka bu iş birliği artarak devam etmek zorundadır. Dünya nüfusunun 1/4 ünü oluşturan Çin yerkürenin 1/8 ine sıkışmış durumdadır. Çin mutlaka yayılacaktır. Genişleme alanı ne doğu ne kuzey nede güneydir. Coğrafi ve demografik olarak bu mümkün değildir. Çinin hedefi sadece batıdır ki bu da Rusya ve Türk Dünyasıdır. Ayrıca Rusya'nın da başta ABD olmak üzere Batının tehdidinden dolayı bugün Çin'le yakın ilişkiler geliştirdiğini görüyoruz. Bu gelecekte Rusya'nın aynı çizgide gideceği anlamına gelmez. Gelecekte belki de Rusya'da Doğu Türkistan meselesi ile ilgilenmek zorunda kalabilir. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU

Seyit Bey çok teşekkür ederiz. Aynı sırada devam ediyoruz. Yalnız dörde çeyrek kala bitirme sınırımızı dikkatlerinize sunuyorum. Yedi-sekiz dakikalık süreyi aşmazsak beş konuşmacımız var, hocam buyurun.

Doç.Dr. ERKİN EKREM

Ne yapmalıyız demek için önce durumu tespit etmek lazım; yani durumu tespit edemeden ne yapacağımıza karar vermemek gerek. Şimdi iki gündem konusu yapayım diye düşünüyorum. Biri Doğu Türkistan, biri Türkiye.Şimdi Doğu Türkistan'ın durumu hangi aşamada? Şu anda Doğu Türkistan'ın durumunun önceliği nedir? Doğu Türkistan'da şu anda kimlik yıpranma krizindedir. Yani bir millet yok olma yolundadır. O zaman bizim önceliğimiz kimliği kazanmak ve onu korumaktır şu aşamada. Dolayısıyla buna göre yani Doğu Türkistan'ın bu çıkarına göre yani kimlik koruma meselesine göre politika geliştirmesi lazım.

Türkiye'ye gelelim ikincisi Türkiye ne yapabilir. Türkiye bu son dönemde ki gerek Başbakan'ın açıklaması gerek hükümetin açıklamasından, Türkiye fazlasını yaptı. Yani uluslar arası bazı krizlerden, krizi de göze alarak bunu Doğu Türkistan için yapabildi. Bundan daha fazlasını istemek belki daha şey aç gözlülük diye tırnak içine koyayım. Bundan daha fazlasını yaparsa Türkiye, Türkiye'nin de durumu zor duruma gelebilir ki biz Batı basınına dikkat ettiğimizde, Türkiye'yi bir yalnız savaşçı gibi özellikle Başbakanı o şekilde

gösteriyor. Durumunu da biliyoruz zaten. Bu nedenle Türkiye uluslar arası alanda ne yapabilir; ulusal çapta ne yapabilir meselesine değinmemiz lazım. Uluslararası konusunda Türkiye, yine biraz evvel dediğim gibi Türkiye'nin Doğu Türkistan'ın kimliğini koruma konusunda çaba göstermesi lazım. Bu hem Uluslar arası özellikle bugünkü gelişmiş olan devletlerdeki sosyal ve siyasal değerleri var: İnsan hakları. Türkiye insan hakları açısından Çin'e baskı ya da Çin'le bu alanda temasa geçebilir. Şimdi Çinliler belki karşı koyabilir seninde sorunun var insan hakları falan. Mesela Kürt'lere sen şunu yaptın bunu yaptın. Son zamanlarda Çin basınında epey bu tür şeyler yansıdı. Bu konuda da bir makale yazdım: yani Ermeni meselesi, Kürt meselesini nasıl değerlendirdiğimi. Türkiye demokratik bir ülkedir. Herhangi bir vatandaş kendi çabasıyla herhangi bir yere gelebilir. Ama Çin böyle değildir. O zaman orda insan hakları olmadığı direk açıkça söylene bilir. Aynı zamanda tarihsel ve kültürel bağlarından dolayı Doğu Türkistan'a ilgide gösterebilir. Bu aynen Güney Doğu Asya ülkelerinde ki Çinliler o bölgedeki, o devletin halkları tarafından ezildiği yada dövüldüğü zaman da Çin hükümeti nasıl ortaya çıkıp o Çinlilere sahip çıkıyorsa, Amerika'daki Çinlilere de sahip çıkıyorsa Türkiye'de bunu yapabilir ki Bunu Türkiye'ye kazandırabileceği çok şeyleri de vardır. Birincisi olarak: Türkiye oradaki etkisini yaratabilir; bölgenin etkisi. Türkiye'nin ileride bu bölgede büyük güç olabilmek için belli bir kanallardan, bölgelerden beslenmesi lazım. Türkiye'nin çevre bölgeleri hepsi Türkiye'nin çıkar alanıdır. Bu çıkar alanlar Türkiye'nin büyümesini besler ve bir kanal oluşturabilir. Hem de Türkiye bu alanda eğer, insan hakları konusunda Çin'le, Çin'e baskı uygulayabildiği halde hem uluslar arasında da destekte alabilir. Bunu Türkiye hükümeti yapmasa da, sivil örgütlerin yollarıyla bunu da yapabilir. Ulusal açıdan belki biraz şey daha ayrıntı gitmemiz lazım. Burada anlatsam belki fazla uzayacak. Şimdi spesifik konulara girmemiz lazım .

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU

Erkin Hocam şöyle bir şey önerebilir miyiz? Bu herkes için geçerli aslında biz oturumun sonunda bunları, kayıtlarımıza göre bir rapora dönüştüreceğiz. Yani söyleyemediğiniz zaman kayda geçmesini düşündüğünüzü size atfen her şeyi sizden yazılı olarak alarak da bunu yapabiliriz. Evet buyurun devam edelim.

Bu son olaydan Türkiye'nin kamuoyunun nasıl oluştuğunu ve medyanın nasıl bir güce sahip olduğunu bir daha burada görmüş olduk. Türkiye'de ki duyarlılık hakikaten Doğu Türkistanlıları hepsini sevindirmiş durumdadır. Kamuoyu medya ve hükümet tarafından bu oluşmuş olan, üç taraftan oluşmuş olan bu ana güç hakikaten Çin'i şaşırtmış durumda Çin'i zor duruma bırakmıştır. Hatta bu sayede, bu gelişmeye dayandırarak belki hem toplumsal hem de bilimsel sahalarında Doğu Türkistan hakkında ki bazı araştırma yapma ve özel bir araştırma merkezini ya da benzer bir araştırma kurumunu kurmakla birlikte Doğu Türkistan meselesini bir bilimsel düzeye getirmesi gerekiyor. Artık siyasal değil de siyasalın yanında bilimsel çalışmalarda çok önemli. Doğu Türkistan hakkında Türkiye'de fazla bilgi yoktur. Bunun sebebi bir sosyolog bir tarihçi yada bir hukukçu Doğu Türkistan meselesini kendi bilgisiyle incelemek istediği zamanda, ama Doğu Türkistan hakkında bilgisi de fazla değil. Dolayısıyla buna yorum da yapamıyor. Bu nedenle ciddi bir, bu tür araştırma yapılması gerektiğini düşünüyorum. Uluslararası çapında biz ne yapabiliriz; bunu belki sonradan konu açıldıkça konuşalım diye düşünüyorum. Teşekkür ederim sağ olun.

Prof.Dr.ABDÜLKADİR VAROĞLU: Efendim çok teşekkür ederiz. Hocam buyurunuz?

Yrd. Doç. Dr ERKİN EMET: Seyit kardeşimin söylediklerinin hepsine katılıyorum ama ilave etmek istediğim birkaç konu var.Tabi Erkin de söyledi Türkiye'nin bu ölümcül olaya Türk kamuoyunun, Türk hükümetinin, Türk sivil toplum örgütünün tepkisi Uygurları oldukça fazlaca memnun etmiştir. Olay olduktan sonra, ikinci gün bana telefon etti. Türkiye'nin ne yapmasını istiyorsunuz? Bir sivil toplum örgütü bu soruyu sordu. Ben dedim en azından Çin Büyük Elçisi, Dışişleri bakanlığına çağrılınsın, bir ne oluyor orda diye bir soru sorsun. Ben öyle bir şey yapılmasından da memnundum ama ertesi gün Dışişleri bakanlığından çok sönük bir, çok zayıf bir açıklama geldi. Sonra kamuoyunun tepkisiyle, ertesi gün o Dışişleri bakanlığının o açıklaması daha biraz sertleşti. Daha sonra Başbakan'ın açıklaması derken bu mesele gündeme geldi. Şimdi Türkiye'nin Dışişleri bakanlığının sitesine girin, siyasetçilerle röportaj yapın; Türkiye'nin bir Doğu Türkistan politikası olmadığını anlıyorsunuz. Yani, Milletve-

killeri gidip geliyor, ikili ilişkiler var, kurumlar arası ilişkiler var ama bir söylem yok. Söylem olmadığı için gazetecilerin işi de zor. Yani siyasetçiye mikrofonu uzattığınız zaman bir şey söyleyemiyor. Dolayısıyla, insan hakları açısından yani Erkin'in de söylediği gibi ben Türkiye'nin yapabileceği şeyleri düşünmemiz lazım, bir akademisyen olarak. Bu gün insan hakları tüm dünya'da evrensel bir değer. İnsan hakları açısından Türkiye'nin yapabileceği çok şey var. Yani orda ki insan bu gün Çin, Güney Doğu Asya'da pek çok Çinli var. Bu gün Çin orada bir şeyler çıktığı zaman Çin hemen ayağa kalkıyor; onu eleştirebiliyor. Tabi bizde tarihimiz, zaten Çinliler çok iyi biliyor bizim tarihimizi. Aynı dilden, aynı kökten olduğumuz için Türkiye'nin böyle bir şey yapması iç işlerine karışma olmaz. Yani bunu bir diplomatik yollarla insan hakları açısından bu olaya yaklaşmasını istiyorum. Ben bu defaki medyayı yakından takip etmeye çalıştım. Gazetelerde pek çok sosyalist görüşlü aydınlarından insani açıdan bu olaya bakışı beni sevindirdi. Eskiden Doğu Türkistan meselesi derken, Türkiye'deki belli bir kesimin etnik açıdan, dini açıdan yaklaştığı bir konu olarak bakınıyor. Ama bu gün Uygur Türkleri bir insan yani. Açıklamada da söylendi kuşları, hayvanları koruma dernekleri var, kıyametler koparılıyor, gösteri yapılıyor, Uygurlarda insan ölüyor dünya sessiz. Dolayısıyla, bu olayda işte, Türkiye'nin bu çıkışı ardından, İslam konferansı örgütünün Doğu Türkistan'la ilgili bilgilendirme toplantısı yapması, rapor istemesi ondan sonra Kırım'da, Azerbaycan'da sokaklara dökülüp, Uygurlar için gösteriler düzenlenmesi, beni şahsen çok sevindirdi. Bunu bundan sonra nasıl yapabiliriz? Tabi medya burada çok önemli. Türk medyası Doğu Türkistan denildiği zaman çok ütöpik, çok uzaklardaki şey olarak bakıyor. Yılda birkaç kere özel günlerimiz var, o zaman gösteriler, televizyon da yer almıyorduk. Bundan sonra tabi ki, Türk medyasını bilgilendirmemiz lazım. Bunu yapabilmek için, bu gün Uygurlarda eksik olan şu var: sivil toplum örgütümüz çok zayıf. Yani Batı'daki örgütlenmemiz doksanlardan sonra. Amerika Birleşik devletleri, Batı Ülkelerin de, 95-96 özellikle 98'den sonra biz batı ülkelerinde örgütlendik. Türkiye'de 60'larda, 50'lerde başlamış, ama Türkiye'deki durum da o kadar iç açıcı değil. Yani sivil toplum örgütümüz zayıf, yetişmiş insanlarımız yok.

Dolayısıyla strateji araştırma merkezleri, akademisyenler, sosyologlar her yönüyle Doğu Türkistan meselesini Türkiye'de araştırılıp, sadece

biz Uygurların yapması yeterli olmaz burada. Bunun yapılması lazım.Tabi bu milli kimlik çok önemli. Başbakan'ın açıklamasının arkasında durulmalı, sivil toplum örgütleri bunun takipçisi olmalı. Yani kendisi açık söyle kendisi bir asimilasyon politikası var. Dilini yasaklıyorlar. Büyük devlet Çin buna saygı göstermesi lazım dedi. Bu lafı bunun arkasında hükümette durmalı halkta bunun takipçisi olması gerektiğini düşünüyorum. Bu bir başlangıç, tabi bundan sonra bizim sivil toplum örgütlerine de çok vazife düşüyor.tabi akademisyenlere de hem bilimsel yönüyle, hem sosyolojik diğer alanlarda tarihi açıdan bunların araştırılması. Türk kamuoyuna buradan zaten, Dünya'daki örgütlenmeye baktığınız zaman hepsi Türkiye'den giden Doğu Türkistanlılar. Buraya gelmiş burada sivil toplum örgütlerini kurmuş, sonra Avrupa'ya gitmiş oradan Amerika'ya gitmiş.Türkiye'nin yapabileceği şeyler var. Mesela bize okuttular, Türkiye sağ olsun. Bu gün o Üniversite'de akademisyenlerimiz var. Biz de Türkiye'ye çok müteşekkirimiz, teşekkür ediyoruz. Bundan sonrada bu tip ilmi çalışmaların yapılması Türkiye'den Batıya, Amerika'ya böyle araştırmalarınızın gitmesi çok önemli. Bu gün web sitelerinize baktığınız zaman, Doğu Türkistan ile ilgili yazılar sadece Türkiye'ye de takip edilmiyor; bütün Dünya ülkelerinde bu olayı takip eden insanlar var.Yapılabilecek şeyler bu diye düşünüyorum teşekkür ederim.

Prof.Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU:

Efendim çok teşekkür ediyoruz.

Dr. UYGUR TAZEBAY

Efendim şu anda bir mesaj geldi telefonlarımıza, bu gün saat 16.30 itibariyle; saat 18.50'de Dünya Uygur kongresi başkan yardımcısı Seyit Tümtürk canlı olarak katılacaktır, duyurulur.

Prof.Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU

Meryem Hanım buyurunuz.

Yrd. Doç. Dr. Meryem Hakim: Doğu Türkistan meselesinin çözülmesi Şanghay'ı çökertir, Rusya'nın uluslar arası ilişkilerin sorumlu bir üyesi midir değil midir bunu gösterir. Bu sorunun çözülmesi Orta Asya'nın rengini ortaya çıkaracaktır. Devlet olmayan aktörlerin uluslar arası politikadaki gücünü ispat edecektir. Her ne kadar devletler bizim

çıkartmalarımızın karşısında hiçbir şey duramaz dese bile, bu iş farklılaşacak. Ve yine bir kazanç olarak söyleyelim, Doğu Türkistan meselesi artık uluslar arası ajanda da var. Yurt dışında yazılan yazılardan bir tanesi diyor ki; artık Çin geçmişte olduğu gibi Doğu Türkistan problemini gömemez, buna artık gücü yok.

Artık internet çağındayız, 1933'te ne kadar kanlar dökülmüş ulaşılıyordu. 1944'teki Cumhuriyetin ilanında ne kadar kanlar döküldüğü bilinmiyordu ve 1949'a kadar ne kurbanlar verilmişti yine bilinmiyordu. Artık onu hiç kimse kapatamayacaktır. Çin'in devlet siyaseti olarak; Çin 1960 yılından beri azınlık devletleri entegre etmekte başarılı değildir. Çin politikası bu konuda işlemiyor. 60 yıldır Çinli etnik nüfusunu etnik Çinli kültürüne dayalı bir kimlik yaratmaya çalışıyor. Bütün bu okulların kapatılması, Türk dilinin yok edilmesi, kültürünün yok edilmesi o kimliği oluşturmaya çalışmak için bir çabadır ve bu yapılamıyor. Artık uluslar arası ilişkilerde güvenlik meselesi tartışıldığı zaman, güvenlik meselesinin sadece silahtan ibaret olmadığı; insanların kültüründe, bakış açıların da insanların yaşam tarzlarında olduğunu ortaya çıkarıyor. Çin kendisine tehdit oluşturacak olan Uygurları yok etmek istiyor. Çin bence birkaç tane hata yaptı.

1. Çin sivil toplum örgütlerinin gücünü tam olarak hesaplayamadı. Aslında bu hatayı Türkiye'de yaptı. Türkiye'de Doğu Türkistanlı sayısı ne kadar ki dedi profesörler. Sadece Doğu Türkistanlı sayısı değil Türk sayısı hesaplanmalıdır dedim içimden. İşte sivil toplum örgütünün gücü böyledir. Dünyada da aynı şekilde öyleydi ve Çin'de bunu hesaplayamadı. Demek ki bir yerde ne kadar devletler ipleri ellerinde tutmaya çalışıyorlarsa da, bir yerde toplumların bazı konularda artık yükselmeye başladıklarının ciddiye alınması gerekir.
2. Çin camileri kapatmakla daha büyük bir hata yaptı. Bunu yaparak radikal İslamı kendisine çevirdi. Camiler kapandıktan sonra radikal İslam temsilcileri karşı olduklarını hemen gösterdiler. Bunu tetikleyen Çin'in kendisiydi.
3. Bütün dünya Çin ile ticaret yaptığı için Çin kendisini avantajlı zannediyor. Ama bu çarkın kapitalist dünyada tam tersine dönmesini hesaplaması bu riskleri de Çin'in gayet güzel bir şekilde bunu göz önünde bulundurması lazım.

Mayıs ayı itibarıyla Rusya'nın yeni güvenlik stratejisi yayımlanıyor. Burada öne öyulan prensiplerden bir tanesi ekonomik kaynaklar ve çıkarlar için Rusya yeni güvenlik stratejisinde güç kullanma prensibini kabul ediyor.

Uluslararası platformda bir tarafta egemenlik öbür tarafta insan hakları gibi tartışmalarda ortada. Ben devletim istediğim gibi aile üyelerini keserim yandaki komşu bana hiç bir şey diyemez diye bir tartışma var, bu o zaman etik ve prensip anlamda tartışılması gereken konulardan bir tanesidir. Bunlara da doğu Türkistan meselesi dâhil olmuş oluyor.

Türkiye ne yapabilir? Türkiye gerçekten de yapabileceğinin en iyisini yaptı, kınadı. İlave olarak ne olabilir? İnsani anlamda, insan haklarının orada ihlal edildiği konusundaki tavrını devam ettirmelidir. Bunu sadece Türk olduğu için değil, bunu Müslüman olduğu için değil, bunu insan olduğu için yapıyor Türkiye. O zaman Türkiye'nin, Avrupa Birliği'nin, Avrupa'nın, Amerika kıtasının ve hatta sorumlu bir ülkeyse Rusya'nın da buna destek vermesi gerekir. Asla Doğu Türkistan'daki mesele Çeçenistan ile karşılaştırılmamalıdır. Dağlara çıkan kimse yok, kimsenin elinde silah yok, kadın bebeğini alıp tankların karşısına çıkmış, bu mu terörist? Bu değil işte. Bunu Çeçenistan ile karşılaştıramazsınız ve bunun hatırlatılması gerekiyor.

Türkiye'de yine sansasyonel bir şey oldu. Çin mallarına hayır diyelim! Bu sadece sansasyonel etki yaratabilir, başka bir etki yaratmaz. Zamanla, Türkiye Avrupa Birliği'ne entegre olma seviyesi yükseldikçe Türk halkının tüketicisinin bilinci oluşacaktır. Daha kaliteli mal almayı tercih edecektir. Türk tüketicisi bundan zarar görüyor. Türk tüketicisi aslında orta direğin altındaki en sağlam olan tabakamız var ya o tabaka zarar görüyor. İşte o tabaka zarar görürse Türkiye kendi çıkarını kendisi baltalıyor anlamına gelir. Bu anlatıldığı zaman işler belki çok farklılaşacaktır. Bu sadece Çin'e hayır diyelim değil. Bunun hesabı çok derinde yatıyor. Ciddiyetle ele almak gerekiyor. Tüketici bilinci oluştuğu sürece Türkiye de ticari ve ekonomik olarak kaybetmez.

Prof.Dr. ALİMCAN İNAYET: Türkiye Cumhuriyeti; Çin Halk Cumhuriyetine yönelik resmi politikasını gözden geçirmesi lazım. Bu resmi politika, Türkiye Çin'in toprak bütünlüğüne saygı gösterir ve iç

işlerine karışmaz. Bunu dediğiniz zaman Çin burasının kendi toprağı olacağını söyleyecek ve hiçbir şeyinin karışılmaz olacağını savunacaktır. Dolayısıyla bu resmi politikayı gözden geçirip, bu devletin resmi politikasını koşullu hale getirmek lazımdır. Peki, nasıl koşullu hale getirilebilir? Tabii ki Uygur Türklerinin garanti altına alınması ve oradaki Uygur Türklerinin hak ve hukuklarının korunmasıyla sağlanabilir. Ve böylece yeni bir resmi politika oluşturulur. Bence bu rahatlıkla yapılabilir. Çünkü bu çerçevede Uygur dilinin varlığının garanti altına alınması gerekiyor, Uygurca da bir insan hakları kapsamındadır. İnsan konuşur, dil ile düşünür, dil ile kendini ifade eder. Bir diğer hakları ise eğitim haklarıdır. Uygur Türklerinin kendi diliyle eğitim hakkı insan hakları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Aynı zamanda inanç özgürlüğü de insan hakları kapsamında yer alır. Çin anayasasında Uygur Türklerine verilen özerklik hak ve yetkileri var 12 maddeden oluşan. Acaba Türkiye hak ve yetkilerin tam olarak gerçek anlamda uygulanmasını isteyebilir mi? Biraz kuşkulu tabi. İnsan hakları çerçevesinde değerlendirirseniz bu belki siyasi bir konu olabilir bu da biraz zor olabilir Türkiye'nin karışması. Ama şu noktada Türkiye bir şey daha yapabilir. Urümçi'de bir konsolosluk açmayı ciddi olarak düşünebilir. Çünkü Çin'in İstanbul'da konsoloslugu var, buna karşılık Türkiye Urümçi'de konsolosluk açabilir. Oradaki konsolosluğun görevi insan hakları ihlallerini gözetlemesi şeklinde olabilir. Türk Hava Yolları Urümçi'den geçebilir. Biliyorsunuz İstanbul'dan kalkan THY uçakları Pekin'e gidiyor, Pekin'de iniyor. Bir Uygur Türkü İstanbul'a gelebilmek için öncelikle Pekin'e gitmek zorunda kalıyor, Pekin'den tekrar buraya geliyor. Bu basit bir konu olabilir ama Uygur Türklerine bu çok önemli moral kaynağıdır. THY'nin Urümçi'de inip Pekin'e gitmesi çok önemlidir. Türkiye bunu yapabilir.

Bütün bunları yaparken Türkiye Birleşmiş Milletlerinin ilgili kurumlarıyla birlikte uluslararası hukuk çerçevesinde yeni çözüm yolları aramaya çaba gösterebilir. Bence Türkiye hem uluslararası hukuk çerçevesinde kendine düşen yapabileceği işleri kesinlikle kararlılıkla yapması tamamen mümkün yeter ki siyasi irade bulunsun. Zaten başbakanın söylediği söylemden de biliyoruz iyi bir siyasi idare ortaya çıktı, bu uygulamada yöntemler sırası gelmiştir. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. MAHMUT KAŞGARLI: Şimdi Urümçi olayı dolayısıyla Doğu Türkistan Uygur Türkleri bütün dünyada Endonezya'dan başlayarak Norveç, Latin Amerika'ya kadar açık bir şekilde bilinmiştir. Uygur meselesi dünya gündemine gelmiştir. Burada Türkiye Cumhuriyeti hakikaten cesur bir davranış sergiledi. Bunun arkasında durması lazım. Birleşmiş milletler teşkilatı güvenlik konseyi getireceğiz dedi getirmek lazım ki karar çıksın. Uygur meselesini götürmek lazımdır. Bu konunun getirilmesi Uygur Türkleri için, Doğu Türkistan için büyük bir moral oraya götürmek lazım, Türkiye cumhuriyeti elbet İslam dünyası belli bir etkinliktedir. Onun için İslam konferansı örgütünün sekreteri profesör hayret etti. Ama bazı İslam memleketlerinde de yeterli ses çıkmadı. Ama bunun peşini bırakmamak lazım. Elbette bir üzülmeye diyenler vardı. İslam örgütü doğu Türkistan'daki Müslümanlarımıza yapılan bu zulüm dini inançlarına saygı, tepkisiz, pervasız kalmaması lazımdır. Onun için Türkiye Cumhuriyeti İslam devletleri ilişkilerine bakıp bunun peşini bırakmaması lazımdır.

Tabi Türkiye Cumhuriyeti diplomatik ilişkiler kuran bir devlet diplomatik ilişki kurmadığı zaman silah tutarak saldırırız diyen bir tavır var. TC'nin dış ilişkilerde siyasi ve stratejik aynı zamanda silahsız olması lazımdır. Doğu Türkistan meselesinin de kırmızı çizgisi olmak lazım. Bir siyaset bir strateji araştırıp bir siyaset olması lazımdır. Bölünmesine sıra geldiği zaman elbette sesini çıkarması lazımdır. Nerde çıkarabilir? İnsan hakları demokratiklik nasılsa Birleşmiş Milletler teşkilatında açık yazılmıştır. Buradaki soydaşlarından insan hak ve hukuklarını istemen lazımdır. Bunun dilini, dinini yasaklayan, kültürünü yok etmen, yanlıştır. Sen buna ne kadarda saygı göstersen o kadar iyi olacak diye mesajı vermek lazım. Demokrasi insan hakları yapısında Türkiye Cumhuriyeti'nin yapacağı çok şey var.

Biz ne yapacağız? Doğu Türkistanlılar olarak Türkiye olsun dünyanın her bir bölgeleri Doğu Türkistanlık var teşkilat var dernek var. Biz birlik beraberlikle daha da kuvvetlendirmek suretiyle bizde bu meselenin birleşmiş milletler teşkilatına rapor halinde götürülmesi lazım hatta Amerika'daki bizim Doğu Türkistanlıkla ilgili bir şey yapsın. Dünyanın neresinde olursak olalım; Birleşmiş Milletler teşkilatına rapor göndermemiz lazım. Avrupa AGİK ve Avrupa parlamentosuna rapor gönderip destek istememiz lazım. Bir platform şeklinde biz bu

meseleleri dünya gündemine koyup çözülmesi için dünya örgütlerinden, teşkilatlarından yardım istememiz lazım. Bu meseleyi bıraksak sonu hiç iyi olmaz. Bizim halkımız onu istiyor. Dış işleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun sözü; "bu Çinlilerin iç meselesidir, Türkiye Çinlilere karışamaz, Türkiye Çin'in devlet birliğine saygılıdır, fakat Uygur meselesine biz duyarlıyız.", demek kendi menfaatleri doğrultusunda kelimeleri bölüyor ve Türkiye'nin tutumu budur diyor. Uygur Türkleri soydaşlarımızdır ve Doğu Türkistan'a köprüdür ve bu konuda hassasız, gibi kelimeler çıkarılıp insanlara ümitsizlik vermek istiyorlar. Türkiye bu olaya sesini çıkarmamış gibi bir itibar yayıyor. TC de bu siyaset meselesinde biraz dikkat etmesi lazım, buradaki halkımıza hiç olmazsa moral versin, biraz yanında olduğunu, bu haksızlığa elbette tepkisiz kalamayacağını vurgulamak lazım. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU: Biz teşekkür ediyoruz.

Dr. UYGUR TAZEBAY: Mahmut hocam güzel saydı, bazı kuruluşlarımız Türkiye'de bugün benim bilgime göre 133 tane üniversite var, belki yarın 134.ü kurulacak. Bu kadar üniversite sessiz duracağına Başkent Üniversitesinin yaptığı gibi toplantılar yapsa, Senatolar yapsa daha etkili olur kanaatindeyim.

Doç. Dr. AYŞEGÜL AYDINGÜN (ODTÜ Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi): Bu toplantıdan çok faydalandım herkese teşekkür ediyorum. Birincisi asimilasyon politikaları dünyada her devlet duyarsız. Kısa ve orta vadede tam tersi etki yaratmışlardır. Yani bilakis kimliğin güçlenmesine sebep olmuşlardır, yapılanların olumlu bir yönünü de vurgulamak istedim. İkincisi değişen güvenlik anlayışı çerçevesinde yeni yaklaşımlar birçok şeyin artık önceden kabul edilmiştir örneğin ülkelerin iç meselelerine karışmama gibi meseleleri tartışılır hale getirmiştir. Dolayısıyla ülkelerin birbirine bağımlı olduğu anlayışının yaygınlaşması ve ülkelerin sorunlarına artık başka ülkelerin karışabileceği anlamının ortaya çıkmasına ve tartışılmasına aynı zamanda savunuların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Değişen güvenlik anlayışını da çözümleri bulunarak artık ülkelerin iç işlerine karışmama meselesini bir tabu gibi ortaya koyup bir şey yapamayız. Bir ülkenin içindeki sorun etrafındaki birçok ülkeyi bağlamaktadır. Dünya

içinde önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu değişen kavramları da göz önünde bulundurup en azından kullanılması gerekir.

AHMET ZEKİ BULUNÇ: Tabi ki hepsini toparlamak oldukça zor. Ama dikkatimi hemen çeken bir iki nokta var. Özellikle Erkin hocamızın söylediği birkaç husus var. Ondan esinlenerek öncelikle Kıbrıs konusundaki deneyimlerimizi de dikkate alarak şu öneriyi geliştirdim ben. Biz bütün temel meselelerimizde bilgi sahibi değiliz. Yani olay çıktığı zaman böyle bir saman alevi gibi her şey ateşlenir, bir süre sonra olaylar bitince geri planda kalır. Dolayısıyla, bütün meselelerimizde, iç ve dış milli meselelerimizde mutlaka sürekliliği araştırmayı bilgilendirmeyi ve kamuoyu bilincini güçlendirmeyi sağlayacak bir örgütlenmeye ve örgütlü çalışmaya ihtiyaç vardır diye düşünüyorum. Bugün bir kamuoyu araştırması yapılırsa Doğu Türkistan'daki olayların ne olduğunu %1, %2 ya bilir, ya bilmez. Dolayısıyla buna önem vermek lazım. Bu bağlamda benim önerim şu, zaman olmadığı için bir tek öneri ile geçiştireceğim, mutlaka devlet politikası haline getirip üniversitelerimizde örneğin doğu Türkistan enstitüsü diye enstitüler kurup bunları projelendirmek ve finansman kaynakları yaratılmak suretiyle araştırmalarının yapılmasını sağlayacak bir örgütlenme gerekir. Son bir nokta hocam söyledi, Çin mallarına karşı boykot meselesi, bunlar çok geçerli önlemler değildir. Ancak halkın tüketim alışkanlıkları kalite ve gelir bağlantıları dikkate alınmak suretiyle bilinçlendirilmesi sağlayacak sürekli politikalarla bu sorunun kendi içinde çözümlenmesini sağlamak gerekli diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU: Çok teşekkür ediyoruz. Açıkçası başlangıçta beklediğimizden ötesinde çok daha yararlı, çok katkı sağlayacağını düşündüğümüz toplantıyı yaptık, bu bir başlangıçtı. Telefonda sizlere de ifade ettiğimiz gibi Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi vasıtasıyla, başta Sayın Rektörümüz olmak üzere bütün birimleriyle ilgisini sürdürmeye devam edecektir. Bizim izlemeye aldığımız konulardan bir tanesi olacaktır bugün tartıştığımız mesele. İkinci oturumda ortaya çıkan konular çok emek sonucu ortaya çıkan hususlardır. Çok pratik hususlar vardır. Bu konuları da dâhil olmak üzere bunları bir rapora dönüştüreceğiz. Orta vadede de temasta olacağımızı sizlerle de daha farklı boyutlarda bu konuları

tartışmak bakımından davet edeceğimizi bilmenizi istiyoruz. Çok teşekkür ediyoruz tekrar sağ olun.

YUVARLAK MASA TOPLANTISININ SONUCUNDA ORTAYA ÇIKAN TESPİTLER:

- Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Doğu Türkistan'ı ziyaret ederek, Doğu Türkistan'ın dünyaya açılmasını kolaylaştırabilir; ekonomik, kültürel ilişkileri geliştirerek; kapalı kutu halinde tutulan Türkistan'a nefes alacak ortam sağlanabilir.
- Doğu Türkistan'da meydana gelen katliamlarda başta Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti'nde de tepki ya da toplumsal dayanışma olmamıştır. Öncelikle bu yapılmalıdır. (Kazakistan kısmen de olsa tepkisini ortaya koymuştur; fakat yeterli olmamıştır.)
- Çin sadece Doğu Türkistan için mesele değildir, Çin eğer önümüzde ki on yıllar içerisinde Doğu Türkistan'ı hazmeder, o bölgeyi ilhakı sonucu tamamen Çinleştirirse tehdit ondan sonra başlayacaktır ki; Türk Dünyası ciddi bir şekilde Çin istilasına karşı karşıya kalacaktır. Doğu Türkistan, Türk Dünya'sının gerek fiziki yapısıyla, gerek siyasi yapısıyla Çin'in seline karşı doğal bir kaledir. Bu kalenin öncelikle Türk Dünya'sı tarafından desteklenerek Çin işgalinin Batı Türkistan'a sıçramasının engellenmesi gerekmektedir.
- Doğu Türkistan'da "kimlik", yani bir millet yok olma yolundadır. O zaman bizim önceliğimiz kimliği kazanmak ve onu korumaktır. Türkiye Doğu Türkistan'ın kimliğini koruma konusunda çaba göstermelidir.
- Türkiye insan hakları açısından Çin'e baskı yapabilir, Çin ile bu alanda temasa geçebilir. Çin Türkiye'deki Kürt meselesini örnek göstererek insan hakları olmadığını savunabilir; fakat Türkiye demokratik bir ülke olduğundan bir vatandaş kendi hakkını arayabilir. Çin ise öyle değildir. O zaman orada insan hakları olmadığı açıktır.
- Güney Doğu Asya ülkelerinde ki Çinliler buldukları devlet tarafından ezildiği ya da kötü muameleye maruz kaldıkları zaman Çin hükümeti nasıl ortaya çıkıp o Çinlilere sahip çıkıyorsa, Amerika'daki Çinlilere de sahip çıkıyorsa Türkiye'de bunu yapabilir ki bu tutumun Türkiye'ye kazandırabileceği çok şey vardır.

Birincisi; Türkiye oradaki etkisini artırabilir. Türkiye'nin ileride bu bölgede büyük güç olabilmek için belli kanallardan, bölgelerden beslenmesi lazım. Türkiye'nin çevre bölgeleri hepsi Türkiye'nin çıkar alanıdır. Bu çıkar alanları Türkiye'nin büyümesini besler ve bir kanal oluşturabilir. Hem de Türkiye bu alanda eğer, insan hakları konusunda Çin'le, Çin'e baskı uygulayabildiği halde hem uluslar arasında da destekte alabilir. Bunu Türkiye hükümeti yapmasa da, sivil örgütlerin yollarıyla bunu da yapabilir.

- Türk medyası Doğu Türkistan denildiği zaman çok ütöpik, çok uzaklardaki bir bölge olarak bakıyor. Yılda birkaç kere özel günleri var, o zaman gösterirler. Bundan sonra Türk medyasını bilgilendirmemiz lazım. Bunu yapabilmek için, bugün Uygurlarda eksik olan şu var: sivil toplum örgütü çok zayıf. Dolayısıyla strateji araştırma merkezleri, akademisyenler, sosyologlar, tarihçiler, uluslar arası ilişkiler uzmanları her yönüyle Doğu Türkistan meselesini Türkiye'de araştırılmalıdır. Başbakan'ın açıklamasının arkasında durulmalı, sivil toplum örgütleri bunun takipçisi olmalıdır.
- Türkiye; insan haklarının orada ihlal edildiği konusundaki tavrını devam ettirmelidir. Bunu sadece Türk olduğu için değil, bunu Müslüman olduğu için değil, bunu insan olduğu için yapıyor Türkiye. O zaman Türkiye'nin, Avrupa Birliği'nin, Avrupa'nın, Amerika kıtasının ve hatta sorumlu bir ülkeyse Rusya'nın da dikkatini bölgeye çekmesi gerekir.
- Çin mallarına hayır diyerek mal alımını kesemeyiz. Türk üreticileri daha kaliteli malları daha uygun fiyatları piyasaya sürdüklerinde, Çin mallarının alımında ciddi anlamda düşüş yaşanması mümkündür. Halkın tüketim alışkanlıkları kalite ve gelir bağlantıları dikkate alınmak suretiyle bilinçlendirilmesini sağlayacak sürekli politikalarla bu sorunu kendi içinde çözümlenmesini sağlayabiliriz.
- Türkiye; Urümçi'de bir konsolosluk açmayı ciddi olarak düşünebilir. Çünkü Çin'in İstanbul'da konsoloslugu var, buna karşılık Türkiye Urümçi'de konsolosluk açabilir. Oradaki konsolosluğun görevi insan hakları ihlallerini gözetlemesi şeklinde olabilir.
- Türk Hava Yolları Urümçi'den geçebilir. Oraya direk seferler düzenlenebilir. İstanbul'dan kalkan THY uçakları Pekin'e gidiyor, Pekin'de iniyor. Bir Uygur Türkü İstanbul'a gelebilmek için öncelikle Pekin'e gitmek zorunda kalıyor, Pekin'den tekrar buraya

geliyor. Bu basit bir konu olabilir ama Uygur Türklerine bu çok önemli moral kaynağıdır. THY'nin Urümçi'de inip Pekin'e gitmesi çok önemlidir.

- Türkiye, Birleşmiş Milletlerin ilgili kurumlarıyla birlikte uluslararası hukuk çerçevesinde yeni çözüm yolları aramaya çaba gösterebilir.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne Doğu Türkistan meselesi götürülebilir.
- İslam Örgütü Doğu Türkistan'daki Müslümanlarımıza yapılan bu zulümlere, dini inançlarına yapılan saygısızlıklara tepkisiz, pervasız kalmamalıdır.
- Doğu Türkistan halkına hiç olmazsa moral verilmelidir, yanlarında olduğumuzu, bu haksızlığa elbette tepkisiz kalmayacağımızı vurgulamak gerekir.
- Üniversiteler, Başkent Üniversitesinin yaptığı gibi toplantılar yapmalıdır.
- Bir ülkenin içindeki sorun etrafındaki birçok ülkeyi bağlamaktadır. Dünya içinde önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu değişen kavramları da göz önünde bulundurup en azından kullanılabilir.
- İç ve dış milli meselelerimizde mutlaka sürekliliği araştırmayı bilgilendirmeyi ve kamuoyu bilincini güçlendirmeyi sağlayacak bir örgütlenmeye ve örgütlü çalışmaya ihtiyaç vardır.
- Bu sorunu devlet politikası haline getirip üniversitemizde örneğin Doğu Türkistan enstitüsü diye enstitüler kurup bunları projelendirmek ve finansman kaynakları yaratılmak suretiyle araştırmalarının yapılmasını sağlayacak örgütlenmeler gerekir.